

Veluwe Geslachten

40

Jubileumnummer

Jaargang 40 - nr. 4 - 2015

Voordelen Lidmaatschap Veluwe Geslachten

	NIET-LEDEN	LEDEN
Bezoeken bijeenkomsten Veluwe Geslachten	✓	✓
Bezoeken studiezaal met VVG-bibliotheek in Barneveld	✓	✓
Toegang tot VVG-website met beperkte mogelijkheid voor downloads	✓	✓
Zoeken in VVG-namendatabase op laptop VVG (tijdens contactdagen e.d.)	✓	✓
Ontvangen gratis VVG-nieuwsbrief per e-mail	✓	✓
Ontvangen VVG-tijdschrift (5x per jaar) op papier (en – indien gewenst – als PDF)	-	✓
Online toegang tot en zoeken in alle jaargangen (37!) van het VVG-tijdschrift	-	✓
Toegang tot en gebruik van digitale VVG-bibliotheek met wisselende selectie boeken	-	✓
Zoeken in meer dan 200 online VVG-publicaties (m.n. Doop-, Trouw-, en Begraaf transcripties van Veluwe plaatsen)	-	✓
Downloaden online VVG-publicaties en -boeken	-	✓
Mogelijkheid tot publiceren in VVG-tijdschrift	-	✓
Ondersteuning door Helpdesk	-	✓
Mogelijkheid voor vragen en antwoorden in VVG-tijdschrift en -nieuwsbrief	-	✓
Uitwisselen genealogische informatie	-	✓
Kopen van VVG-publicaties, -CD's en -DVD's met flinke ledenkorting	-	✓
Vermelden van eigen websiteadres op VVG-website	-	✓
Ontvangen ondersteuning bij het publiceren op papier	-	✓
Ontvangen ondersteuning bij het publiceren via internet	-	✓
Vanaf 2015/2016:		
Toegang tot subsite over het bestuur op de Veluwe tussen ca. 1200 en 1811	✓	✓
Zoeken in online VVG-database met ca. 1.000.000 personen	-	✓

DRUKKERIJ

Bedr. ter. De Stroet
Kauwenhoven 5
6741 PW Lunteren
Postbus 92
6740 AB Lunteren

Telefoon
+31 (0)318 484074
Telefax
+31 (0)318 484943
Mobiel
+31 (0)6 53662464
Fax
+31 (0)318 555640

Theo v.d Brink
theo@drukkerij-amv.nl

Omslagfoto

De Menthenberg te Arnhem, achterzijde

VELUWSE GESLACHTEN

Jaargang 40 - nr. 4 - ISSN 0166-3402 - Augustus 2015

Vereniging Veluwe Geslachten

Redactie : Jan van der Wal
Hein Hamer

Redactie-adres : Dunolaan 5, 6869 VB Heveadorp

Redactie E-mail : redactie@veluwsegeslachten.nl

Verschijnt vijf maal per jaar.

homepage: www.veluwsegeslachten.nl

Inhoud	Blz.
Bestuursmededelingen	2
Van de voorzitter	2
Van de secretaris	3
Bibliotheek	3
Van de redactie	4
Nieuwe redactieleden stellen zich voor	5/6
Herinneringen aan de eerste jaren	7/9
Stamreeks Hendrik Bouwheer	10/15
Bestuur op de Veluwe	16/27
Archiefbronnen etc.	28/32
L.H. Slotemaker	33/39
Genealogie Menthen	40/61
Quiz	62/64
Correcties en aanvullingen	65/68

Secretariaat: Dick van de Heg
De Cotelaer 34, 3772 BP Barneveld

E-mail: secretaris@veluwsegeslachten.nl

Jaarcontributie: € 25,- alleen boekje of alleen PDF (Losse nummers € 5,-)
€ 30,- boekje en PDF samen

Buitenlandleden: € 35,- boekje (binnen Europa)
€ 45,- boekje (buiten Europa)
€ 25,- alleen PDF (binnen en buiten Europa)

Contributie: a.u.b. betalen vóór 1 april
onder vermelding van uw lidnummer en contributiejaar
NL 14 INGB 0003 5666 52
t.n.v. Vereniging Veluwe Geslachten te Barneveld

Publicaties: NL 33 INGB 0004 0649 87
t.n.v. Vereniging Veluwe geslachten te Abcoude

Druk: www.drukkerij-amv.nl

Bestuursmededelingen

Van de voorzitter

Voor u ligt het jubileumnummer van Veluwse Geslachten. Want zoals u weet, bestaan wij dit jaar 40 jaar. De VVG is opgericht in 1975 (als Werkgroep Veluwse Geslachten) met als eerste voorzitter en tevens hoofdredacteur de heer Anton Zeven. En op 15 januari 1985 is de VVG officieel opgericht. In deze 40 jaar is de Vereniging uitgegroeid tot een stabiele, gezonde vereniging met op dit moment tussen de 650 en 700, in binnen- en buitenland. En dat willen we graag samen met u vieren. Onder meer met de aanbidding van dit jubileumnummer. Maar ook met een extra aangeklede Veluwedag op zaterdag 3 oktober in Barneveld. In het vorige nummer is de secretaris hier al kort op ingegaan. Graag verwijs ik ook naar de website waar u een speciale pagina kunt vinden met nieuws over het 40-jarig jubileum.

Een ander punt waar ik hier graag de aandacht op wil vestigen, betreft de zogenaamde 'Zeven pijlers van het genealogisch onderzoek'. Het Voorzittersoverleg van genealogische verenigingen waarin ik namens de VVG zitting heb, heeft deze onlangs onderschreven. De Zeven pijlers zijn geformuleerd door het CBG en vormen samen een leidraad, een code of praktijk voor genealogisch onderzoek.

De 7 pijlers zijn de volgende:

1. Bereid je genealogisch onderzoek goed voor
2. Ga kritisch om met je bronnen van informatie
3. Verantwoord de bron van je informatie
4. Bouw een solide bewijsvoering op
5. Respecteer privacy en persoonlijke levenssfeer
6. Respecteer het auteursrecht
7. Deel het resultaat van je genealogisch onderzoek

Het CBG zal de 'zeven pijlers van het genealogisch onderzoek' in komende nummers van Genealogie Magazine één voor één uitwerken, bespreken en toelichten. Aan de hand hiervan zullen we ook binnen de VVG - onder meer via dit tijdschrift - aandacht besteden aan deze pijlers. Het is immers van belang dat iedereen die aan genealogie doet, dit op een goede manier doet.

Een laatste opmerking betreft de redactie van dit blad. Ik ben uiterst verheugd dat 2 nieuwe redactieleden zich in dit nummer aan u zullen voorstellen. Meerderen hebben gereageerd op onze noodoproep om de redactie te versterken en dat heeft er toe geleid dat de redactie nu weer op volle sterkte is.

Dat geeft vertrouwen voor de toekomst. Vanaf deze plaats bedank ik al degenen die hebben gereageerd en wens ik de nieuwe redactieleden Jan Dolleman en Peter Vermaat veel succes en plezier bij hun redactiewerk.

Ik wens u weer veel leesplezier toe.

Van de secretaris

Postbusnummer van VVG vervalt!

Het Postbusnummer van de VVG vervalt per 1 november 2015.

Alle briefpost s.v.p. zenden aan:

Secretariaat VVG

De Cotelaer 34, 3772 BP Barneveld

Bibliotheek

Er zijn 3 nieuwe publicaties in onze collectie opgenomen t.w.

Nr. 324 Hierden Trouwboek 1741-1810

Een transcriptie van G.H. Klopman

Prijs voor leden € 7,75 en voor niet-leden € 11,75 (70 pagina's)

Nr. 325 Hierden, Doopboek 1741-1811.

Een transcriptie van G.H. Klopman

Prijs voor leden € 6,00 en voor niet-leden € 9,00 (30 pagina's)

Nr. 326 Wageningen Lidmaten 1663

Een transcriptie van A.C. Zeven

Prijs voor leden € 6,00 en voor niet-leden € 9,00 (18 pagina's)

De publicaties 324 en 325 zijn een verbetering van en een aanvulling op publicatie 148. Deze laatste publicatie is geen chronologische weergave van het trouw- en doopboek maar een gezinsboek. Daar is niets mis mee maar het is niet compleet en er zitten nogal wat fouten in. Additionele informatie is niet vermeld en die staan nu wel in publ. 324 en 325. Bovendien zijn de gegevens minder goed controleerbaar in de originelen. Daarom is besloten deze twee nieuwe publicaties uit te geven.

Publicaties zijn te bestellen door overschrijving van het bedrag

- op bankrekening NL33 INGB 0004 0649 87 t.n.v. Vereniging Veluwe Geslachten te Abcoude
- onder vermelding van publicatienr., eventuele lidnummer en het volledige adres.

Abcoude, juli 2015

Frits Smit

Van de redactie

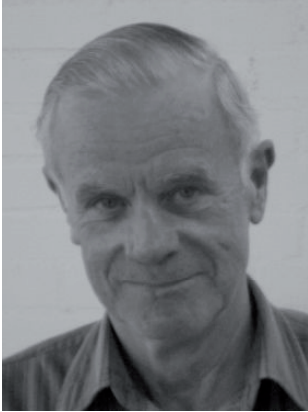
40 jaar Veluwse Geslachten ! Dit is toch wel een mijlpaal om even bij stil te staan. Sinds 1975 zijn er bijna 200 nummers van ons orgaan gepubliceerd. Eerst als orgaan van de Werkgroep en later van de Vereniging Veluwse Geslachten. Op deze plaats zijn wij als huidige redactie een woord van dank verschuldigd aan onze voorgangers, die het toch maar gelukt is om elke twee maanden weer een nummer van 68 bladzijden te vullen met interessante genealogische kost. Dit woord van dank geldt niet alleen de redactie, maar vooral de auteurs van al die artikelen die door de jaren heen geschreven zijn. En wij hopen als redactie - ook straks in een nieuwe samenstelling (zie hierna) - in de toekomst een lezenswaardig blad te kunnen blijven aanbieden. Maar daarvoor zij wij als redactie van toekomstige auteurs afhankelijk. Daarom een oproep aan u als leden van deze vereniging: stuur uw genealogische verhalen in opdat dit orgaan nog lang zal voortbestaan.

In dit jubileumnummer komen de drie eerste leden van de Vereniging Veluwse Geslachten aan het woord. Anton Zeven (lid nummer 1) haalt herinneringen op uit de begintijd. Tijs van den Brink (lid nummer 2) maakte weer een stamreeks van een bekende Veluwnaar, deze keer van Hendrik Bouwheer, archivaris van de gemeente Barneveld. Evert de Jonge (lid nummer 3) geeft een overzicht van het lokale bestuur op de Veluwe door de eeuwen heen. Een tweetal artikelen gaat over bekende Arnhemmers. Evelien Marskamp bespreekt de Arnhemse familie Menthen, in vroegere eeuwen een familie van aanzien. Jan van der Wal beschrijft de Arnhemse predikant L.H. Slotemaker en zijn gezin. Slotemaker was Hervormd predikant, maar verliet de gemeente en werd oprichter en predikant van de Doopsgezinde gemeente te Arnhem. Peter van Beek bespreekt archiefbronnen. Wij denken de lezers hiermee een gevarieerd nummer aan te bieden.

De redactie is verheugd twee nieuwe redactieleden aan u te kunnen voorstellen: Jan Dolleman en Peter Vermaat. In dit nummer stellen zij zichzelf voor. Tevens zal de redactie worden versterkt met een nieuwe figuur van medewerker (of correspondent). Zo'n medewerker zal in de toekomst met een zekere regelmaat bijdragen aan nieuwe rubrieken gaan leveren. Zo ligt het in de bedoeling een nieuwe rubriek te openen over genealogische software programma's resp. informatietechnologie in het algemeen dan wel toegespitst op genealogie. En het verheugt de redactie te kunnen aankondigen dat Marcel van den Brink deze nieuwe rubriek zal gaan verzorgen. In de naaste toekomst zult u over andere rubrieken verder worden geïnformeerd.

Nieuwe redactieleden stellen zich voor

Jan Dolleman

Na mijn (pre)pensionering in 2004 ben ik mij gaan verdiepen in stamboomonderzoek. Als vrijwilliger ben ik toen ook begonnen bij het Genlias-project van het Gelders Archief in Arnhem. De stamboom van mijn vaderszijde (NB: geen relatie met de Gelderse familie Dolleman uit het gebied Arnhem-Zutphen) bleek al gauw door anderen zover uitgezocht te zijn, dat daar voor mij weinig eer meer aan te behalen was. De stamboom van mijn moederszijde bleek echter nog nauwelijks uitgezocht te zijn, zodat ik daarmee aan de slag ben gegaan. Daarbij kwam ik al gauw in Vaassen terecht, en na contact met de streekarchivaris te Epe heb

ik daar meteen ook maar het doopboek van Vaassen 1772-1811 gedigitaliseerd. Hierbij intrigeerden mij met name de vele relaties tussen een aantal papiermakerfamilies. Om hierin wat meer inzicht te krijgen heb ik het Excel-bestand van de dopen op gezinnen gesorteerd. Hiermee raakte ik besmet met het 'genealogievirus', en werd dit de aanzet tot een gezinsreconstructie van het dorp Vaassen. In de loop der jaren heb ik deze gezinsreconstructie steeds verder uitgebreid: ook de voorgaande doopboeken, gegevens van de ouders, eerdere en ook elders geboren kinderen, hun huwelijken + partners, alsmede hun overlijdens. Al met al is het inmiddels een omvangrijk bestand geworden met ook vele relaties met de (naaste) buurgemeenten op de Veluwe en ook andere gemeenten elders in binnen- en soms ook buitenland. Het bestand beslaat momenteel de periode van ca. 1650 tot 1818 (= einde Vaassen als zelfstandige gemeente), maar zoals te verwachten ontbreken nog steeds veel gegevens.

In verband met deze gezinsreconstructie heb ik ook bij CODA-Apeldoorn meegewerkt aan de digitalisering van de DTB-boeken van Apeldoorn + omliggende dorpen, en ben ik ook al gauw lid geworden van de Vereniging Veluwse Geslachten.

Ik hoop niet alleen een bijdrage te kunnen leveren aan het blad Veluwse Geslachten, maar daarmee ook nieuwe mogelijkheden te krijgen voor de verdere invulling van mijn gezinsreconstructie Vaassen.

Peter Vermaat

Mijn naam is Peter Vermaat. Ik ben geboren in 1963 in Barneveld en woon nu al ruim 20 jaar in Ede. Ik ben werkzaam als adviseur in de ICT.

Sinds 2008 houd ik mij bezig met genealogie, hoofdzakelijk met de families Vermaat, Van den Born (moederszijde), Winter (schoonvaderszijde) en Schaap/Veldwijk/Larekamp (schoonmoederszijde).

Vooraf vanwege het onderzoek naar Van den Born (Bennekom/Renkum) als Veldwijk (Ermelo) ben ik lid geworden van VVG.

Naast genealogie ben ik ook bezig met poëzie: een aantal jaren ben ik eindredacteur van het Gelderse poëzietijdschrift Poëziepuntgl. Het leek me daarom leuk en nuttig toe te treden tot de redactie van Veluwse Geslachten, omdat ik daarbij mijn ervaring als redacteur en mijn (wat geringere) ervaring als genealoog mooi kan combineren.

Hoewel ik nog geen "officiële" genealogische publicatie op mijn naam heb staan, heb ik al wel het een en ander over dit onderwerp geschreven. Ik doe dit op de blogs Onder genealogen (<http://ondergenealogen.blogspot.nl>) en Vermaat is de naam (<http://vermaatisdenaam.blogspot.nl>.) In de toekomst hoop ik dat ook in VG te kunnen doen.

Herinneringen aan de eerste jaren

Anton C. Zeven, oud- en erevoorzitter, lidnr. 1.

Voor mij begon een Veluws geslacht in 1951 toen ik Nineke Hissink ontmoette. Later trouwden we. Haar Hissink-familie stamde uit Voorst, Veluwe. Aangezien ik sinds 1950 door het genealogie-virus was geïnfecteerd was mijn belangstelling voor de Hissinks van één tot vele uitgebreid. Dit kwam mede door een oud-oom Hissink die vanuit Berlijn voor 1940 het stamboomonderzoek naar zijn familie in Nederland leidde. Hierdoor was veel materiaal uit de archieven opgezocht. Door oorlogsomstandigheden en door zijn overlijden bleef het bij mappen met gegevens. Deze werden mij aangereikt en na mijn terugkomst uit Nigeria begon ik aan de genealogie Hissink uit Voorst.

In Voorster families was Tijs van den Brink ook geïnteresseerd en wij dachten door krachten te bundelen verder te komen. Ook Evert de Jonge had belangstelling voor Voorst en we besloten een Werkgroep op te richten. De eerste vergadering van Tijs en ik vond plaats na een bijeenkomst van de NGV-afd. Gelderland in het "Rijksarchief voor Gelderland" in de NS-stationshal van Arnhem. Latere vergaderingen mochten we, dankzij goede contacten, die Tijs had met wat nu het Gelders Archief heet, in de kamer van de toenmalige directeur Van Schilfgaarde houden.

Een moeilijkheid was waar we een grens van ons werkgebied zouden leggen. Voorst werd uitgebreid tot Oost-Veluwe en dit gebied tot de gehele Veluwe. De Veluwe is gemakkelijker af te bakenen dan delen van de Veluwe. Dit betekende ook dat de stad Arnhem binnen ons gebied kwam te liggen. Eveneens kregen vissersfamilies uit de Zuiderzee-steden onze belangstelling. Door deze gebiedsuitbreiding werd de Veluwe te groot voor een werkgroep. Daarom besloten wij om een vereniging op te richten. De naam werd duidelijk; dus gewoon Veluwse Geslachten. Een naam die ons tijdschrift ook ging voeren. Aangezien vooral Tijs goed ingevoerd was in het "genealogische Veluwe" werden vele belangstellenden lid. Tijs zorgde ook voor de publiciteit. Zo bezochten we het honderdste lid, de heer Terwel in Epe, en hiervan kwam een berichtje in de kranten. En op bijeenkomsten werd elke zoveel honderdste lid gefêteerd. Het vignet werd ontworpen door Van Helbergen, die mijn eerdere poging daartoe een 'horreur' noemde. Pang, dat kwam hard aan. Ik dacht toen nog dat de term "horreur" een heraldische vakterm voor een wanproduct was, maar dat bleek niet zo te zijn.

In de eerste 15 jaren kwamen de leden drie keer per jaar bij elkaar. Eénmaal in Putten voor de Jaarvergadering en twee maal elders op de Veluwe. En de November-bijeenkomst viel vaak samen met de intocht van Sinterklaas. Dat beide gebeurtenissen samenvielen was niet zo erg, want Sinterklaas was genealogisch gezien zeker voor de Veluwe een oninteressante persoon.

Natuurlijk moesten wij een bibliotheek hebben. Deze begon klein zodat Tijs de bibliotheek gemakkelijk naar bijeenkomsten kon meenemen. Maar de bibliotheek groeide en groeide en Tijs sjouwde en sjouwde om alle boeken en tijdschriften en de te verkopen VVG-producten mee te nemen. Zijn auto werd te klein en uiteindelijk werd een aanhangwagen nodig. Wat een werk. Deze krachtinspanning werd uiteindelijk te veel. De huidige oplossing: de bibliotheek in het Gemeentearchief van Barneveld, is natuurlijk de beste.

Het Herengoederenproject van Evert de Jonge kostte veel energie. In het begin te veel energie. Naderhand kwam het als een prachtig project, bomvol genealogische en andere gegevens. Ook geschiedkundigen kunnen de naar voren gehaalde gegevens gebruiken.

Het tijdschrift werd in het begin getypt en gezet. Later kochten we een pc, waar je nog maar weinig mee kon doen. Het begin van de modernisering was er. Een mevrouw in Apeldoorn verzorgde het typewerk, want vele bijdragen kwamen nog in handschrift binnen. Later werden betere pc's gekocht. Hetzelfde geldt voor de kopieermachine. Eerst niets, toen een kleine machine en geleidelijk aan betere. In eerste instantie verzorgden Tijs en ik het tijdschrift en keken we de drukproeven na. Later werd Tijs opgevolgd door Ben van den Enk.

Geleidelijk aan werd de vereniging een echte vereniging, hoewel wij nog lang van de Werkgroep Veluwse Geslachten hebben gesproken. Het ledental bereikte net niet de duizend, maar ruim voldoende om mee te kunnen praten in het voorzittersoverleg. Dit overleg was door de Directeur van het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) georganiseerd. Hij meende dat het goed was om de voorzitters van de grotere genealogische verenigingen bijeen te roepen om samen punten van gemeenschappelijk belang te bespreken. Daar zaten we dan als derde in grootte. Tegen het ledental van de landelijke Nederlandse Genealogische Vereniging en het aantal vrienden van het CBG – beide boven de 10.000 – konden we natuurlijk niet op. Maar we waren wel groter dan de Zuid-Hollandse Genealogische Vereniging en het landelijk georiënteerde Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. Waarvan acte.

Het jaar ben ik vergeten, maar er werd een begin gemaakt met het verzamelen van zegels en wapens van Veluwenaren. Voor mij een fijne liefhebberij, die later uitgebreid is tot een veel groter onderzoeksgebied.

Samenvattend: het was een goed initiatief om Veluwse Geslachten op te richten. En voor mij persoonlijk? Ik heb er heel veel plezier aan beleefd. Nadat ik de stambomen Seven-Zeven-Zeeven had uitgezocht begon ik de Veluwse Hissink-familie verder uit te zoeken. Ik wist dat er in Nederland vijf erven Hissin(c)k waren, en dat van elk erf (zeker voor het erf Hissinck te Voorst) meerdere verwante en onverwante families Hissink stamden. Er leefden en leven vele Hissinks, zowel in binnen- als het buitenland en mijn vraag was: wie behoorde en behoort tot DE Hissink-familie? Na enige tijd kwam ik tot de conclusie: ik heb eigenlijk aan één Hissink – mijn liefhebbende vrouw – genoeg.

En Veluwse Geslachten past zich dankzij het bestuur en de leden voortdurend aan moderne omstandigheden, mogelijkheden en ontwikkelingen aan. Dat deed zij in het verleden, dat doet zij in het heden en zal zij ook zeker in de toekomst doen. Dat maakt haar een krachtige vereniging.

Koningstaat Arnhem, ca. 1963. Op de achtergrond de toren van de Sint-Eusebiuskerk in restauratie.

Stamreeks van Hendrik Bouwheer

Tijs van den Brink, lid nr. 2, "Rosarium" Rozenstraat 39, 3772 JH Barneveld, telefoon: 0342-418503, e-mail: t.brink1@upcmail.nl

---

I
Hendrik Bouwheer, geb. Barneveld 23-01-1842, boerenknecht, schaapherder, gemeentebode, overl. ald. 21-04-1909, tr. Barneveld 15-05-1874 **Johanna Bouwheer** (zijn nicht), geb. Barneveld 24-02-1842, overl. ald. 16-11-1903, d.v. Hendrik Reijersen Bouwheer (boerenknecht, landbouwer) en Aaltje Jansen Bosveld (landbouwster).

Uit dit huwelijk:

1. **Everdina**, geb. Barneveld 16-09-1874, overl. ald. 10-04-1920, tr. Barneveld 11-08-1899 **Pieter Bleijerveld**, geb. De Bilt 24-10-1873, smid, overl. ald. 09-01-1958, z.v. Cornelis Bleijerveld (rentmeester) en Petronella van Soest.
(Hij hertr. Barneveld 12-07-1922 Jannetje Bouwheer, geb. Barneveld 20-03-1884, overl. ald. 15-11-1979, d.v. Reijer Bouwheer (landbouwer) en Grietje Bouwman.)
2. **Hendrik**, geb. Barneveld 03-06-1876, overl. ald. 08-08-1880.
3. Levenloos, geb. Barneveld 02-08-1878.

Melis Reijersen Bouwheer en zijn zoon Hendrik Bouwheer

Melis Reijersen Bouwheer werd in 1796 geboren in Barneveld. Hij werkte als landbouwer en behoorde tot de klasse der redelijk gegoede boeren. Naast zijn bezigheden als kostwinner was hij secretaris van de Krijgsraad der Schutterij. In 1833 trouwde hij met Evertje Gerritsen Hooijer, dochter uit een boerengeslacht. Het echtpaar kreeg 7 kinderen, vijf jongens en twee meisjes. Hendrik Bouwheer werd in 1842 geboren, als vijfde kind uit voornoemd gezin.

Hendrik Bouwheer trad niet in de voetsporen van zijn vader. Zijn belangstelling ging uit naar ander werk en in 1869 werd hij aangesteld tot gemeentebode van Barneveld. In de vele brieven die hij ontving over geschiedkundige, aardrijkskundige, theologische, topografische en archeologische onderwerpen werd hij vaak betiteld als 'Geachte archivaris'. Met burgemeester Nairac deelde hij de brede historische belangstelling, welke zich niet beperkte tot zijn stamgronden, maar die zich uitstreekte tot over de grenzen van de Veluwe. Deze interesse, tezamen met een grote nauwkeurigheid die hij bij zijn onderzoeken aan de dag legde, heeft gezorgd voor de vele gedetailleerde publikaties, brieven en aantekeningen. Hij verzamelde allerlei informatie over de meest uiteenlopende onderwerpen, welke betrekking hadden op Barneveld en omstreken. Zijn notities zijn te vinden in de 'Collectie Bouwheer', welke zich eveneens bevindt bij deze archiefdienst.

Hij werd daar tevens lid van de dienstdoende schutterij.

In 1841 werd Nairac burgemeester van Barneveld en was van 1848 ook enkele jaren tevens burgemeester van Hoevelaken. Hij vervulde de eerste functie tot zijn overlijden in 1883. Op 1 juni 1879 werd op zijn initiatief Harmonie-gezelschap Erica opgericht, dit gezelschap groeide uit tot de Harmonie Barneveld. "Karakteristiek waren zijn uitleggingen van de Drankwet, ten dienste van zijn gemeentenaren, bij hare invoering tot ieders leering en waarschuwing verspreid"

Portret van burgemeester C.A. Nairac (1815-1883. Gemeente-archief Barneveld)

Nairac was een groot verzamelaar van vroeg-middeleeuwse vondsten. Nairac richtte samen met zijn gemeentebode Hendrik Bouwheer een oudheidkamer in. De vroeg-middeleeuwse vondsten werden vooral opgegraven op het Kootwijkerzand bij het dorp Kootwijk. Het gemeentelijk museum van oudheden en plaatselijke merkwaardigheden, het Museum Nairac, dat op zijn initiatief werd opgericht, bevat diverse van deze vondsten.

In 1858 werd Nairac door koning Willem III verheven tot ridder in de Orde van de Eikenkroon en in 1876 tot officier van deze orde. Nairac was gehuwd met Antoinette Caroline Helene van Maanen (1829-1859) en hertrouwde met jonkvrouwe Elisabeth Cornelia van Borssele (1831-1917). Uit het eerste huwelijk werd een dochter geboren en uit het tweede huwelijk een zoon en een dochter.

II vader

Melis Reijersen Bouwheer, geb. Barneveld 07-05-1796, landbouwer op Meerveld, overl. Nijkerk 08-12-1863, tr. Barneveld 22-02-1833 **Evertje Gerritsen Hooijer**, geb. Lunteren 30-09-1803, ged. Ede, landbouwster, overl. Garderen 19-07-1869, d.v. Gerrit Aartsen Hooijer (landbouwer op Butselaar) en Annetje Jansen van Essen.

Uit dit huwelijk:

1. **Hendrika**, geb. Barneveld 19-08-1834, overl. ald. 09-06-1897, tr. Barneveld 11-02-1869 **Gijsbert Broekhuizen**, geb. Ede 06-03-1830, landbouwer, overl. Barneveld 03-01-1898, z.v. Hendrik Gijsberts Broekhuizen, boerenknecht, (landbouwer) en Lijsjen Dirks Klomp (landbouwster).
2. **Gerrit**, geb. Barneveld 27-04-1836, landbouwer, overl. Ede 28-08-1888, tr. Barneveld 13-02-1873 **Aartje van den Brink**, geb. Renswoude 11-10-1836, landbouwster, overl. Ede 29-03-1930, d.v. Wouter van den Brink (landbouwer) en Gerritje Jochemsen.

3. **Reijer**, geb. Barneveld 13-11-1837, landbouwer, overl. ald. 22-04-1899, tr. Barneveld 13-02-1873, tr. Garderen (kerk) 16-02-1873 **Grietje Bouwman**, geb. Lunteren 06-07-1851, overl. Barneveld 11-07-1927, d.v. Evert Bouwman (landbouwer) en Jannetje van Kattenbroek.
4. **Anthonie**, geb. Barneveld 19-01-1840, overl. ald. 03-05-1896, tr. Barneveld 19-12-1884 **Hendrika Bouwheer** (zijn nicht), geb. de Glind (Barneveld) 24-02-1842, overl. Barneveld (Esveld) 25-02-1899, d.v. Wilhelmus Reijersen Bouwheer (landbouwer) en Aartje de Koning (landbouwster).
5. **Hendrik**, geb. Barneveld 23-01-1842, zie I.
6. **Jan**, geb. Barneveld 26-07-1844, overl. Stroe 12-04-1877, begr. Garderen 17-04-1877.
7. **Aaltje**, geb. Barneveld 21-11-1846, overl. ald. 14-05-1847.

III grootvader

Reijer Lubbertsen Bouwheer ook genaamd van den Brielert, geb. Barneveld, ged. ald. 27-07-1749, landbouwer op de Kleine Bieler, overl. ald. 13-08-1827, otr./tr. Barneveld 30-09/23-10-1791 **Hendrikje Melissen**, ged. Voorthuizen 09-03-1766, bouwvrouw, overl. Barneveld 12-07-1855, d.v. Melis Janssen en Aaltje Mauritsen.

Uit dit huwelijk:

1. **Lubbert**, geb./ged. Barneveld 24/29-04-1792, molenaarsknecht, overl. Kootwijkerbroek 12-11-1863, tr. Barneveld 23-08-1834 **Dirkje Gerrits van den Broek**, geb. Wijhe, d.v. Jan Gerritsen en Fennichje Brinkman.
2. **Wijmpje** ook genaamd Wilhelmina, geb./ged. Barneveld 23-10/10-11-1793, overl. ald. 21-11-1866, tr. Barneveld 20-12-1818 **Hendrikus Hendriks Hazeleger**, geb./ged. Barneveld 06/14-12-1791, landbouwer, overl. ald. 19-06-1860, z.v. Hendrik Willemsen Hazeleger (landbouwer) en Maria Gerrits Cremer.
3. **Melis**, geb. Barneveld 07-05-1796, zie II.
4. **Grietje** ook genaamd Margrietha, geb./ged. Barneveld 09/10-02-1799, overl. Lunteren 02-01-1875, tr. Barneveld 17-02-1826 **Derk Gerritsen van den Top**, geb./ged. Lunteren 17/22-08-1790, landbouwer, overl. ald. 20-05-1852, z.v. Gerrit Jacobsen van den Top (bouwman op "de Kroeg") en Geertrui Hendriks Stomphorst.
5. **Aalbert**, geb./ged. Barneveld 19-06/05-07-1801, landbouwer, overl. ald. 07-04-1884, tr. (1) Barneveld 07-04-1837 **Aaltje Meernink**, geb. Kootwijk 30-09-1814, dienstbaar, landbouwster, overl. Barneveld 25-10-1859, d.v. Hendrik Arienzen Meernink (landbouwer) en Gijsbertje Aartsen van de Blaak, tr. (2) 22-03-1860 **Willempje van Middendorp**, geb. Barneveld 02-03-1814, overl. ald. 03-05-1884, d.r. Klaas Otten van Middendorp (landbouwer) en Jannetje Willems van Lagen (landbouwster).
6. **Willem**, geb./ged. Barneveld 06-03/19-04-1804, overl./begr. ald. 14/19-04-1808.

7. **Hendrik**, geb./ged. 08/25-10-1807, boerenknecht, landbouwer, overl. de Glind 12-09-1870, tr. Stoutenburg 23-02-1837 **Aaltje Jansen Bosveld**, landbouwster, geb. Stoutenburg 19-03-1817, landbouwster, overl. de Glind 27-03-1897, d.v. Jan Harmen Bosveld (bouwman) en Grietje Aalberts van Wessel.
8. **Wilhelmus**, geb. Barneveld 01-02-1812, landbouwer, over. ald. 12-02-1881, tr. Barneveld 04-11-1841 Aartje de Koning, geb. Barneveld 31-10-1818, landbouwster, overl. ald. 06-02-1887, d.v. Gerrit Willemsen de Koning en Hendrikje Jans van Hurksveld (landbouwster).

IV overgrootvader

Lubbert Willemsen, ged. Barneveld 10-01-1706, landbouwer op "Heukenhorst", otr. Barneveld 01-02-1740 **Wijmpje Evers**, geb. Veldhuizen, gem. Ede, ged. 1718, overl./begr. Barneveld 18/23-12-1798.

Uit dit huwelijk:

1. **Grietje** ook genaamd van den Brielert, ged. Barneveld 26-02-1741, begr. Amersfoort 09-11-1779.
2. **Evert**, ged. Barneveld 02-02-1744.
3. **Willem**, ged. Barneveld 21-08-1746.
4. **Reijer** ook genaamd van den Brielert, geb. Barneveld, ged. ald. 27-07-1749, zie III.
5. **Geertje** ook genaamd van den Brijlert, ged. Barneveld 01-01-1756.
6. **Aaltje**, ged. Barneveld 07-02-1762.

V betovergrootvader

Willem Lubbertsen, geb. Norschoten (Barneveld), ged. Barneveld 20-03-1668, otr./tr. Barneveld 07-09/19-10-1704 **Grietje Deeuwissen**.

Uit dit huwelijk:

1. **Lubbert**, ged. Barneveld 10-01-1706, zie IV.
2. **Cornelis**, ged. Barneveld 27-03-1707, overl.voor 1710, hoogstens 3 jaar oud.
3. **Rijk**, ged. Barneveld 23-12-1708.
4. **Cornelis**, ged. Barneveld 26-01-1710.
5. **Dirk**, ged. Barneveld 26-01-1710.
6. **Kornelis**, ged. Barneveld 10-01-1712, overl. voor 1725.
7. **Willem**, ged. Barneveld 25-06-1713, overl./begr. ald.
8. **Driesje**, ged. Barneveld 01-12-1715.
9. **Deeuwis**, ged. Barneveld 30-05-1717.
10. **Reijer**, ged. Barneveld 23-07-1719.
11. **Aris**, ged. Barneveld 26-09-1723.
12. **Kornelis**, ged. Barneveld 06-05-1725.

VI oudvader

Lubbert Hendrickse, tr. Barneveld 07-05-1650 **Rikje Henderiks**.

Uit dit huwelijk:

1. **Willem**, geb. Norschoten (Barneveld), ged. Barneveld 20-03-1668, zie V.

Gerco Klopman leverde aanvullingen en verbeteringen waarvoor mijn dank.
De foto's zijn afkomstig van het Gemeentearchief Barneveld.

Personeel gemeentesecretarie, ca. 1850.

1e van links burgemeester Nairac; wie van de lezers herkent één (of meer) van de 5 ambtenaren op deze oude foto?

Het lokale bestuur op de Veluwe

E. de Jonge, lidnr. 3, evert55jonge@hetnet.nl

Inleiding

Het publiceren over lokaal bestuur heeft een gevaar in zich, want de indruk kan ontstaan dat in het verleden zoets als bestuurders functioneerden die dagelijks overlegden over allerlei aangelegenheden. Niets is minder waar, want in het verleden werd er of ad hoc 'geregeerd' of men kwam hooguit enkele keren per jaar bijeen om te overleggen. Zelfs in de steden was er geen dagelijks bestuur zoals we dat nu kennen. Dit zou veranderen nadat de inning van belasting en de defensie een grotere rol gingen spelen. Je zou kunnen zeggen dat er in de late 18^e eeuw een intredende overheid was, zoals we nu een terugtrekkende overheid kennen.

In dit artikel zal ik de ontwikkelingen schetsen, waarbij de nadruk ligt op het plattelandsbestuur, maar uiteraard vertel ik ook wat over de steden, marken, waterschappen en de jurisdictie op de Veluwe.

Bestuurlijke ontwikkelingen voor 1600

In het graafschap, later hertogdom Gelre, ontwikkelde zich in de 13^e/14^e eeuw een 'ambtenarenorganisatie'. De landdrost van Veluwe (hierna drost), en in een later stadium ook de richter van Arnhem en Velwezoom (hierna richter), kregen ondersteuning van peinders, later schouten genoemd. Er volgde verdere territorialisering, waardoor een lokale bestuursvorm ontstond: het schoutambt. De taak van de binnen deze gebieden opererende schouten was die van een deurwaarder, maar door het verwerven van meer taken werden zij het aanspreekpunt voor lokale aangelegenheden van zowel de ingezetenen als de landsheer i.c. de hertog. Door hun familie te begunstigen in nevenfuncties ontstonden schoutendynastieën, vaders werden opgevolgd door hun (schoon)zonen, terwijl de overige familieleden andere functies vervulden, zoals kerkmeester en onderschout.

De drost en richter reisden één tot tweemaal per jaar over de Veluwe om in elk schoutambt een dag de richtbank te spannen: de ommestand (elders: de vierschaar). Hier kon een ieder een aanspraak doen, waarna de richter de aangeklaagde de gelegenheid bood zijn verweer te doen. Hierover is in VG 2015 al het nodige verteld.

De drost en richter vervulden ook wel civiele taken, maar die waren beperkt. Voor het innen van allerlei tienden, renten, herengelden en tijnzen functioneerden hertogelijke rentmeesters. Hun rekeningen zijn vanaf midden 14^e eeuw bewaard gebleven in het hertogelijk archief. De drost, de richter en de rentmeesters hadden voor de uitoefening van hun taken de schouten nodig, terwijl die op hun beurt zich op het gezag van de regionale functionarissen beriepen. De schout was ook degene die misdadigers opbracht naar de gevangenis in de St. Janspoort te Arnhem. Als rechterhand van de rentmeesters was hij belastinginner van de bedden, later de schatting, en aanvoerder van inwoners

die opgeroepen werden om herendiensten te doen. Van hun activiteiten is vrijwel niets bewaard gebleven. Slechts indien er een geschil ontstond over niet nakomen van verplichtingen kon dat tot een aanklacht voor de drost of richter leiden, zodat we de namen van de 'deugnieten' te weten komen.

Nadat het hertogdom Gelre in 1543 onder de Habsburgers kwam te vallen werden in Arnhem nieuwe bestuursinstellingen gesticht: het Hof van Gelre voor bestuurlijk-juridische aangelegenheden en de Gelderse Rekenkamer voor het innen van de belastingen en het beheren van domeinen. Ook deze instanties zouden geregeld een beroep doen op de lokale schouten voor allerlei zaken, zoals ketterbestrijding, het oproepen en verhoren van getuigen, en defensietaken. De schouten wonnen in die periode aan macht en betekenis.

Grensgeschil over een waard, anno 1838 **- Een zeldzame lokaal bestuurlijke aangelegenheid -**

De richter van Arnhem en Veluwezoom werd in 1438 bij een lokale aangelegenheid betrokken toen tussen de stad Zutphen en de inwoners van Tonden een geschil ontstond over het gebruikersrecht van een waard. Lag die nu op de Veluwe of in het graafschap Zutphen? Waarschijnlijk lag die waard in de huidige Zutphense wijk De Hoven aan de Veluwse kant van de IJssel. Blijkbaar op de Veluwe, want toen hij er niet uitkwam werd de lokale kwestie voorgelegd aan het appelgericht op het Engelderholt. De hertog riep toen via de richter en de schout de navolgende lieden op:

'Dit sijn degenen die Mijn genedigen heer heeft doen baden om komende zondag te komen in de kerk inzake die van Zutphen en die van Tonden'

Brummen:

Heer Henrick van Middachten, ridder

Geryt Gruter

Jan Bentinck Onbescheiden

Arnt Gruter

Willem Noirdinck

Arnt ten Bouhuys

Aelbert Apeldorn

Henrick Wollert

Jan ter Moelen

Jan ten Slijck

Jan Bolt

Voorst:

Peter van Stenbergen

Jan van Gelre van Sinden

Derick ten Molentyn

*Derick vanden Hovell
Gerrith Berntss tot Gietell
Henrick Hessinck (elders Hyssinck)
Gerith Dericks soen*

*Dit zijn de buren van **Empe**:*

*Henrick Roetbart
Derick Roetbart
Claes te Lecke
Reijner te Lecke
Wyllem Goessens
Gerrit Schroeder
Jan Schroeder
Eingelbert Schepenveen
Lubbert Huysman
Henrick Megerinck*

Getuigen dat de weerd door die van Tonden wel dertig jaar werd gebruikt.

*Die buren van **Tonden en Wapse**:*

*Geryt op Schoten
Henrick Baedinck
Bernt Hermans
Herman Huginx
Herman Tyedinck
Die olde Geryt ten Veene
Die jonge Geryt ten Veene
Schenen Goissens soen
Herman Kellix
Coinradt ten Hoin
Willem Evertss*

*De buren van **Voorstonden**:*

*Jan Lentinck
Willem Ebbinck
Werner Lentinck
Derrick Abbinck
Bernt ten Heck
Frederick Konyneck
Herman Heynkenss
Lubbert Kolkinck
Andries ter Steghe*

Bron: HGA, Rechterlijk archief Veluwe en Veluwezoom, invnr. 1, fol. 56 e.v.

Ontwikkelingen in de Vroegmoderne tijd (1600-1795)

Na de afzwering van Philips II - in onze contreien als hertog van Gelre - ontstond er op centraal niveau een nieuwe situatie. De Staten van Veluwe trokken de bevoegdheden van de landsheer aan zich. Hun vergadering bestond uit vertegenwoordigers van de steden en de landadel. De bestuursmacht op het platteland kwam nu geleidelijk in handen van de adel. Door te tornen aan de positie van de schouten wisten de jonkers uiteindelijk de macht in handen te krijgen. Deze in een ambt wonende edelen, weldra ambtjonkers genoemd, verwierven het recht op het ontvangerschap van de respectievelijke ambten, keurden - samen met de stedengezanten - de jaarlijkse schatting (later verponding) goed, trokken de financiële controle van de kerk aan zich, benoemden allerlei functionarissen (zoals kerkmeesters, zettters, waagmeesters enz.) en wisten via patronage de gemeenschap te binden. De schoutendynastieën verdwenen grotendeels in het 3^e kwart van de 17^e eeuw. Hun opvolgers waren veelal stedelingen, nog weer later patriciërs uit de vijf stemgerechtigde Veluwe steden. Het proces van machtswisseling duurde ongeveer 50 jaar.

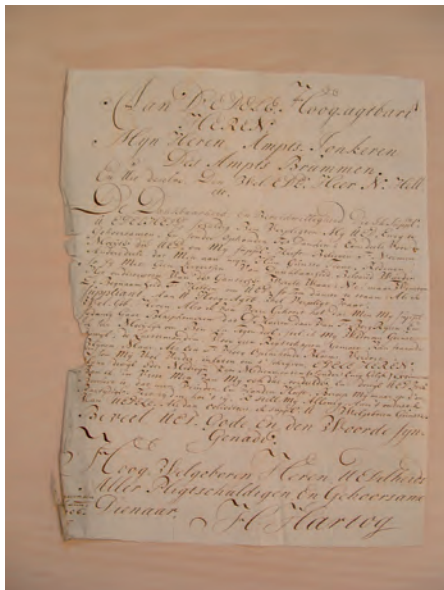
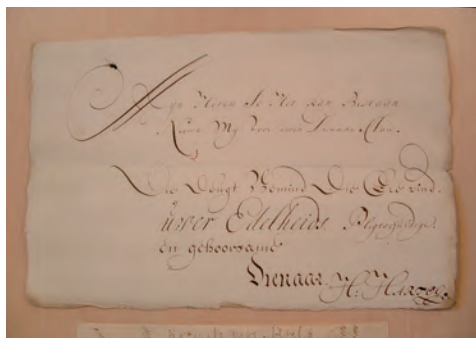
Na 1650 zaten de ambtsjonkers stevig in het zadel. Ze kwamen minstens éénmaal, meestal tweemaal per jaar, enkele dagen bijeen om de bestuurlijke zaken te regelen. Dit werd het ambtjonkerscollege genoemd. Zij en hun nazaten zouden het plattelandsbestuur domineren tot 1795. Wel nam hun aantal af: zo was het aantal ambtjonkersgeslachten in de eerste helft van de 17e eeuw nog ruim te noemen, maar door uitsterven en andere oorzaken ontstond een probleem. In diverse schoutambten waren in de tweede helft van de 18e eeuw nog slechts één of twee jonkers beschikbaar voor het ambtjonkerscollege. Vooral in Doornspijk en Epe leidde dat tot de situatie dat de ambtsjonker - die vaak in Arnhem zijn ware domicilie had - slechts éénmaal per jaar kwam om de bestuurlijke zaken te regelen. De schout en de secretaris regelden in feite de dagelijkse gang van zaken.

In de tweede helft van de 18e eeuw zouden de bemoeienissen van de bestuurders en hun beambten toenemen. Ze stelden meer functionarissen aan, zoals nachtwachters, maar zagen ook toe op geneeskundige zorg.

Terecht werd in 1795 een eind gemaakt aan deze vorm van 'landsregering'. De burgers namen het over.

Uit de periode van de ambtjonkerscolleges zijn al beduidend meer archivalia bewaard gebleven dan uit de periode van de schoutendynastieën. In eerste instantie zijn er resolutieboeken - de meeste uit de 18^e, hier en daar uit de 17^e eeuw - waarin de admissie van de ambtjonkers en hun besluiten zijn genoteerd, zoals aanstellingen van lokale functionarissen (sommige resolutieboeken zijn op het internet raadpleegbaar).

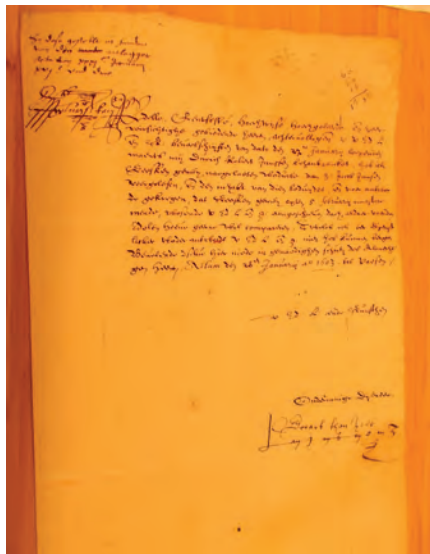
Verder zijn de rekeningen van de ontvanger van het ambt en de kerkmeesters interessant voor de genealoog, terwijl ook aanstellingsbrieven/akten van geneesheren, vroedvrouwen, kleppermannen/nachtwachten, onderschouten, ambtsdienaren, armenjagers (veldwachters), schoolmeesters als aparte archivalia aanwezig kunnen zijn, verenigd in de oud-archieven van de huidige gemeenten.

In 1706 benoemden de ambtjonkers van Brummen H. Hartog tot onderwijzer. De uit Vaassen komende functionaris bedankte de heren met een briefje. (Reg. Ar. Zutphen, OA Brummen, invnr. 12)

Omstreeks 1600 waren de Veluwe schouten nog degenen die voor de centrale overheden fungeerden als de lokale bestuurders. In deze brief van Gerart then Holth(e), schout van Epe, (Vaassen, 28-1-1603) deelt hij het Gelderse Hof mee dat hij het bevelschrift, overhandigd via Robert Janssen op 27-1-1603, om Geesken Gerrits, weduwe van Jacob Janssen, aan te zeggen dat zij op 5-2-1603 dient te verschijnen voor het hof, heeft uitgevoerd. Verwonder u ook over de snelheid van handelen!

(Bron: HGA, Ar, Hof).

De Bataafs-Franse tijd (1795-1813)

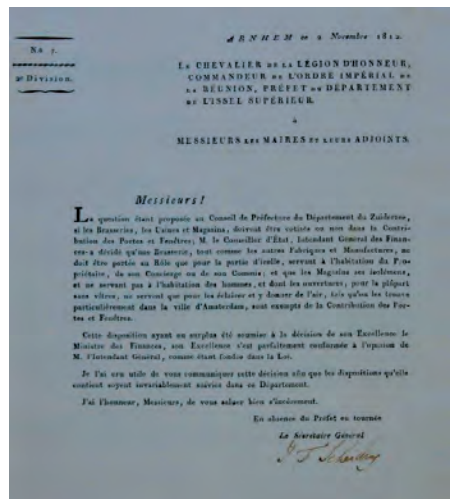
Met de komst van de Fransen werd de Bataafse Republiek gesticht. In eerste instantie mochten alle mannen via kiesrecht bepalen wie in de gemeente of municipaliteit van het ambt plaatsnam. De contouren van de huidige gemeenten werd toen zichtbaar. Er volgde ook meer scheiding van de machten en iedereen was in rang gelijk. Dit duurde niet lang, want na contrarevoluties in zowel Frankrijk als de Bataafse Republiek werd het geleidelijk minder democratisch. Al na 1798 was het kiesrecht beperkt. Het zou nog tot 1917 duren eer iedere man kiesrecht kreeg, enkele jaren later gevolgd door kiesrecht voor vrouwen.

In 1806 werd de republiek Koninkrijk Holland en op 9-7-1810 werd het gebied bij het Keizerrijk Frankrijk gevoegd, waarna per 1-1-1811 de Franse wetgeving van kracht werd. Gelderland werd nu het Département de l'Issele-Supérieur; departement van de Boven-IJssel. De drie kwartieren bleven, maar er kwamen nu kantons en gemeenten. De hoogste bestuurder werd de prefect, met drie onderprefecten in de kwartieren. Lokaal kwam er een burgemeester, bijgestaan door assessoren (wethouders).

De gehele periode 1795-1813 kenmerkte zich als een tijdvak waarin nieuwe regelingen tot stand kwamen en het centraal bestuur trachtte inzicht te krijgen wat er nodig was om goed bestuur uit te oefenen. Men probeerde meer planmatig te regeren. Dit had ook zijn effect op het lokale bestuur; er kwam meer structuur.

Voor de genealoog een interessante tijd: er zijn talrijke enquêtes gehouden. Tevens werden de eerste echte betrouwbare bevolkingsoverzichten aangelegd, zoals in 1795 en 1811. Het meest belangrijke is natuurlijk in 1811 de invoering van de Burgerlijke Stand. Van belang is dat in dat jaar bijna elk dorp een gemeente werd; een situatie die tot 1818 duurde. Natuurlijk is in deze periode de 'normale' administratie, zoals al voor 1795 bestond (zie hiervoor), eveneens steeds interessant materiaal voor de genealoog.

In de periode 1811-1813 zijn veel akten in het Frans. Hier een instructie van het Departement van de Zuiderzee inzake o.a. brouwerijen, 1812. (HGA, Bataafs-Frans archief).

De Moderne tijd

Nadat Nederland een eigen koninkrijk werd, verdwenen in 1818 bij de invoering van de gemeentewet de kleine gemeenten. In feite ontstonden toen de gemeenten die min of meer tot in deze tijd op de Veluwe nog fungeren. (Ermelo vormt een uitzondering: pas in de 20^e eeuw werd Nunspeet een eigen gemeente, terwijl de dorpen Elspeet en Vierhouten niet teruggingen naar de gemeente Barneveld. Ze werden eerst bij Ermelo en later bij Nunspeet gevoegd).

Het hoofd van de gemeente bleef de burgemeester, die met de wethouders en een door een beperkt aantal mannen gekozen gemeenteraad, bestuurde c.q. controleerde. Er waren nog beperkte taken: financiën, burgerlijke stand, dienstplicht, onderwijs, gezondheidszorg en orde en veiligheid. Het aantal ambtenaren was nog steeds gering: onderwijzers, veldwachters, een belastinginnehmer, een enkele klerk, de gemeentearts en als belangrijkste ambtenaar de gemeentesecretaris.

De groei van het lokaal bestuur hing daarna af van het overhevelen van taken, de groei van de bevolking en de economie. Hoe meer wetten en regelgeving, hoe meer administratie en ambtenaren. Voor ons genealogen noem ik een aantal zaken:

- de invoering van het kadaster (1832) en het bijhouden van veranderingen in onroerend goed.
- de tienjaarlijkse volkstellingen: 1829, 1839, 1849 enzovoorts.
- de invoering van het bevolkingsregister (1850) en het bijhouden van de mutaties.
- gemeentelijke belastingen.
- verkiezingen.

Voor de genealoog bieden de archieven uit de periode na 1811 relatief veel mogelijkheden.

De Veluwse steden

Het bestuur van de stad was natuurlijk al eerder tot ontwikkeling gekomen. Het 'dagelijks' bestuur lag in handen van twee of meer burgemeesters die enkele maanden of een jaar de functie uitoefenden. De andere maanden c.q. jaren waren zij schepenen. Samen werden zij de magistraat genoemd. Als controle fungeerde meestal een raad, waarin oud-schepenen zaten. Meestal werden de schepenen - althans in Oost-Nederland - gekozen door de gezwooren meente, die op zijn beurt bestond uit gekozen burgers en soms vertegenwoordigers van de gilden. In de 17e eeuw was doorstromen van de meente naar de magistraat normaal, in de 18e eeuw gebeurde dat veel minder. De stad hief eigen accijnzen, verpachtte ambten, zoals waagmeester, huizen en land. Ook werd geld gegenereerd uit de verkoop van lijfrenten.

De administratie werd door één of meerdere rentmeesters verricht. Hun rekeningen, die soms uit de middeleeuwen dateren, zijn een belangrijke genealogische bron (die van Arnhem zijn deels in druk uitgegeven).

De stad had meestal wel een armenhuis (gasthuis), maar ook wel een weeshuis. De opname hierin verliep meestal via de magistraat.

Meer dan op het platteland had de magistraat personeel in dienst, poortwachters (Hattem had er bijvoorbeeld drie), opzichters voor de landerijen, bierdragers, straatmeesters, stadsdienaars (soort deurwaarders), opzichters van stadsmagazijnen, lantaarnopstekers, vroed- en heelmesters, terwijl voor diverse activiteiten tijdelijke krachten werden ingehuurd. In Hattem bijvoorbeeld maakten enkele vrouwen geregeld het stadhuis schoon.

De stad huisvestte soms - in de wintermaanden - een garnizoen, zeker de frontiersteden, zoals Arnhem en Hattem. Ook waren er geregeld allerlei markten, de reden dat de dorpingen geregeld de stad bezochten. Het loont vaak de moeite om in de stedelijke archieven naar activiteiten van voorouders uit de dorpen te zoeken.

De bierdragers van de stad waren als enigen bevoegd bier te transporteren. Het waren beëdigde functionarissen die nauwgezet noteerden wie het bier ontving. De rentmeester kon op deze wijze de accijnzen innen. Deze illustratie toont het gildehuis van de Amsterdamse bierdragers. (Tekening: H.P. Schouten, circa 1790, part. coll.)

Buurt en marke

De buurschap, later buurtschap, was de kleinste bestuurlijke eenheid. Een buurtschap kon in een marke liggen, ook vormden soms meerdere buurtschappen een marke, maar er waren marken waarin slechts één buurtschap lag. De namen werden dan ook geregeld door elkaar gebruikt, zoals de buurt van Beemte, idem van Broekland en idem van Wenum. Samen vormden zij de marke van Wenum, ook wel Wenummermarke.

Het bestuur van een marke bestond uit de buurtscholtis (ook wel markeschout) en twee gezworenen (ook wel vorsters), die meestal éénmaal per jaar met de geërfden - zij die voldeden aan minimale eisen van gegoed zijn in een gebied -, ook buren of markegenoten genaamd, bijeen kwamen en conform de opgestelde regelgeving, de willekeur, allerlei zaken regelden of recht spraken. De buurt stelde regels op voor het gebruik van gemeenschappelijke gronden en wateren, of het gebruik van de enk en regelde de verpachting van kleinere stukken grond. In de 17^e eeuw kwam daar tevens de toestemming voor het graven van sprengbeken van de circa 150 Veluwse papiermolens bij. De meeste markerichters/buurtscholtissen waren gekozen geërfden, maar soms was er sprake van een erfmarkerichter. Meestal was de functie dan verbonden aan een bepaalde boerderij, maar de functie kon ook in handen zijn van een instelling of (adellijke) familie.

Dan waren er nog bosmarken, meestal maalschappen genoemd, waar de holtrichter met gezworenen en een bosmeester, toezicht hielden op het toewijzen en het kappen van bomen.

Na de aanneming van de Markenwet werden in de tweede helft van de 19^e eeuw de gemeenschappelijke gronden verdeeld, verdwenen de marken en ontstond het cultuurlandschap dat we hier en daar nog goed herkennen: agrarisch gebied met kleine boerderijen. De marken bleven soms bestaan, maar nu als een soort verenigingen. Sommigen bestaan nog, zoals die van Ede-Velthuizen. Deze marke beheert nog steeds het Ederbosch.

In de markeboeken zijn lijsten van en de verwerving van lidmaatschap, verpachtingen en aantekeningen over boetes te vinden. Wat maar weinig bekend is, is dat de marken pas na de opheffing en soms lang daarna wegen, bosjes, beken en bruggen overdroegen aan de gemeenten. In Emst bijvoorbeeld pas rond 1918, terwijl stukjes overgebleven land, die door de Emstermark beheerd werden en uitgeleend geld pas in de jaren '40 aan de gemeente Epe werden overgedragen. Dergelijke zaken zijn eveneens interessant voor de genealoog. Tot slot: de archivalia van de marken zijn in een aparte beschrijving onder gebracht (Gelders Archief: De marken in Gelderland), echter in diverse gemeentelijke, heerlijkheid- en familiearchieven zijn ook archivalia van marken te vinden.

Waterschappen

Op de Veluwe lagen meer dijkgraafambten (polders) dan meestal wordt aangenomen, vooral aan de Noordkant (zeepolders), de Oostkant (Ijsselvallei) maar ook de Zuidwestkant functioneerden dergelijke instituten. Het bestuur van de dijkgraaf en heemraden, bijgestaan door de dijschrijver, dijscheuters (opzichters), kribbe- en sluismeesters, leveren mogelijkheden voor genealogisch onderzoek op.

In de 19e eeuw fuseerden de dijkgraafambten in steeds groter wordende polderdistricten. Tegenwoordig is er één waterschap voor de gehele Veluwe (met een deel van Utrecht).

Het waterbeheer op de hogere delen van de Veluwe viel meestal onder de marken, terwijl in de lage delen nauwelijks marken waren; daar waren dan vaak weer kleine dijkgraafambten. Er zijn echter grensoverschrijdende territoria; daar waren zowel marken als dijkgraafambten waarbinnen de grenzen van zeggenschap soms vervaagden.

Tot slot: meestal was de schout tevens dijkgraaf van het schoutambt. Deze situatie veranderde grotendeels in 1795.

Heerlijkheden

Op de Veluwe waren relatief weinig heerlijkheden; gebieden waar een heer (of vrouwe) de zeggenschap uitoefenden. Ze hadden hun rechtsgebied in leen van de hertog. Dat betekende niet dan diens functionarissen er geen bevoegdheden hadden, want ook de inwoners van een heerlijkheid waren grondbelasting aan de hertog en later diens rechtsopvolgers - de staten - verschuldigd.

Op de Veluwe lagen hoge en lage heerlijkheden. Het verschil is dat een hoge heerlijkheid zogenaamde halsmisdrijven zelfstandig mocht berechten. In de lage heerlijkheden was dat een bevoegdheid van het Hof van Gelre. De hoge heerlijkheden hadden dan ook naast de schout een drost.

In de heerlijkheden benoemde de heer (of vrouwe) niet alleen de rechterlijke functionarissen, maar ook de andere lagere beambten. De aanstellingen, maar ook andere bestuurlijke zaken, zijn te vinden in heerlijkheid- of familierarchieven.

Nijbroek en Oldebroek

In deze kleine richterammbten fungeerde een richter, die samen met in het gebied wonende en gekozen schepenen, de rechtsmacht uitoefende. Soms fungeerde er een burgemeester, terwijl de meestal elders wonende richter zich liet vertegenwoordigen door een vicerichter, die ook wel schout werd genoemd. De richter regelde formeel ook de dijkzaken, hij was dus ook dijkgraaf, terwijl de overige civiele talken eveneens onder hem vielen. In de archieven van de twee richterammbten zijn dus ook wel aanstellingen en andere archivalia te vinden.

Rechtsgebieden

Vanaf de late middeleeuwen tot 1795 waren de volgende bestuurlijke territoria te onderscheiden:

- a. *Het landdrostambt Veluwe* met daarin de schoutambten: Ede (kerspelen Bennekom, Ede, Lunteren, Otterlo), Barneveld (Barneveld, Elspeet, Garderen, Kootwijk, Voorthuizen. In 1749/50 werden de buurschappen Uddel en Meerveld bij de hoge heerlijkheid Het Loo gevoegd), Nijkerk, Putten, Ermelo (Ermelo, Hierde, Nunspeet), Doornspijk (Doornspijk, Oosterwolde), Heerde (Heerde, Veessen, Vorchten), Epe (Epe, Oene, Vaassen), Apeldoorn (Apeldoorn, Beekbergen, Loenen) en Voorst (Terwolde, Twello, Voorst, Wilp).
- N.B.: Buiten de stad en vrijheid van Hattem lag nog een klein gebied dat officieel een apart schoutambt was; in theorie functioneerde het vaak als een eenheid met de stad.
- b. *Het richterambt Arnhem* en *Veluwezoom* met de schoutambten Brummen (Brummen, Hall), Renkum (Oosterbeek, Renkum) en Rheden (Ellecom, Rheden, Spankeren, Velp).
- c. De kleine richterambten: *Nijbroek* en *Oldebroek*.
- d. De hoge heerlijkheden: *Rosendaal*, *Rosande* (slechts enkele ha. groot), *Doorwerth* en *Het Loo* (1692-1702 en 1748-1795). In de eerste periode betrof het een aantal buurschappen afgescheiden van schoutambt Apeldoorn, in 1748 weer opgericht en in 1749 en 1750 uitgebreid met de al genoemde buurschappen en de rest van het kerspel Apeldoorn. Van 1748-1750 vormde het rompgedeelte tijdelijk het schoutambt Beekbergen.
- e. De lage heerlijkheden: *Hoevelaken* en *Scherpenzeel*.
- f. De steden: Arnhem, Elburg, Harderwijk, Hattem en Wageningen.

N.B.: Het onmiddellijk buiten de stad gelegen gebied - de stadsvrijheid of het schependom - viel onder het rechtsgebied van de stad. Alleen buiten Hattem lag naast het schependom dus nog een klein gelijknamig schoutambt.

Verder lezen?

Ablaing van Giessenburg, W.J. Baron d', *De ridderschap van Veluwe of geschiedenis der Veluwsche jonkers* ('s Gravenhage 1859).

Beernink, G., 'Nijkerk voor twee eeuwen' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* VI (1903), 153-248.

Demoed, H.B., *Mandegoed schandegoed. Een historisch-geografische beschouwing van de markeverdelingen in Oost-Nederland in de 19^e eeuw* (Zutphen 1987).

Franken, M.A.M., *Dienaar van Oranje. Andries Schimmelpenninck van der Oye 1705-1776. Een politieke en bestuurlijke levensbeschrijving van een Gelders luitenant-stadhouder* (Zutphen 2002).

Jonge, E. de, 'Willem van Haersolthe tot Yrst, ambtsjonker van Epe' in: Mededelingenblad van de historische vereniging *Ampt Epe*, nrs. 143-145, 148 (2003-2004).

Idem e.a (red), *Veluws water. Tien eeuwen waterbeheer op de Veluwe* (Utrecht 2007).

Idem, "De regering ten plattenlande'. De Veluwse ambtsjonkers: hun opkomst en de verwerving van adellijke hegemonie' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre. Historisch Jaarboek voor Gelderland* XCVIII (2007) 51-66.

Idem, 'De Veluwse ambtsjonkers en de lokale financiën' in: *Nieuwsbulletin Felua* XXIII, nr. 1 (april 2008) 1-15.

Idem, "Belastinginning in de Republiek. Theorie en Epese praktijk' in: Mededelingenblad van de historische vereniging *Ampt Epe*, nrs. 169 en 171, jrg. 2008-2009.

Veen, J.S. van, 'Het ambt Rheden onder het bestuur der ambtsjonkers. (1719-1797)' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* XI (1908), 209-269.

Veen, J.S. van, 'Het ambt Brummen onder het bestuur der jonkers (1703-1792)' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* XII (1909), 61-162.

Veen, J.S. van, 'Het ambt Voorst onder het bestuur der jonkers' in: *Bijdragen en Mededelingen Gelre* XIII (1910), 353-414.

Archiefbronnen voor genealogisch en heraldisch onderzoek in Veluwe archieven

door Peter van Beek, gemeentearchivaris van Barneveld, Ede en Scherpenzeel

---

Inleiding

In de afgelopen jaren zijn genealogen steeds meer gebruik gaan maken van internet. Er zijn veel websites, zelfs wereldwijd, met veel bruikbare informatie. Alles lijkt al uitgezocht, velen zijn ons in meerdere opzichten voorgegaan. En natuurlijk heeft dat voordelen. Wat al is opgezocht en gevonden, hoeft niet voor een tweede keer te gebeuren. En afstanden spelen geen rol meer, waardoor zelfs mensen met een drukke baan en eigenlijk geen tijd voor deze hobby ook hun familie kunnen uitzoeken.

Allemaal heel mooi, maar is dat het nu? Ik hoor doorgewinterde genealogen regelmatig mopperen. Ook elke gemaakte fout wordt namelijk ontelbare malen overgenomen en gekopieerd. En natuurlijk zijn dit de mensen die nog wel bij archiefdiensten komen, die nog hun eigen onderzoek doen, die de originele stukken nog willen zien. Niet uit wantrouwen, maar omdat het raadplegen van fysieke stukken blijkbaar iets toevoegt aan de hobby. De nauwkeurigheid en de beleving blijkt gelukkig toch nog een rol te spelen.

Uiteraard blijven fysieke archieven een rol spelen bij het onderzoek naar de wetenswaardigheden van onze, al dan niet illustere, voorouders. En het zien van een echte handtekening van een betovergrootvader, het lezen van een door een overgrootmoeder geschreven brief of het bekijken van een foto van de boerderij waar de familie vroeger woonde en werkte, levert meerwaarde op.

De archivariissen zijn zich natuurlijk bewust van de veranderde behoefte van de genealogisch klant, de ruime vindbaarheid van informatie en hun eigen veranderde rol in de (digitale) onderzoeksomgeving en spelen hier uitgebreid op in.

Digitale ontwikkelingen

Historische bescheiden (archiefstukken, boeken en documentatie) in grote variatie worden al sinds jaren gedigitaliseerd en online beschikbaar gesteld. Met behulp van vrijwilligers worden bronnen ontsloten en indexen op de website geplaatst. Nog mooier is het als je vanuit de index gelijk kunt doorklikken naar het originele (gescande) document. De websites worden steeds beter doorzoekbaar en er komen steeds meer gegevens beschikbaar. Maar zien we door al die bomen het bos nog wel?

Het is natuurlijk mooi als elke archiefdienst een eigen website met daarachter een prettige zoekomgeving heeft. Maar als onderzoeker wil je natuurlijk makkelijker en breder door diverse collecties heen zoeken. Aanleiding genoeg om allerlei portals te gaan bouwen, te vullen en te bevragen.

Draagt dit nu echt bij aan de kwaliteit van ons onderzoek? Sluiten vraag en aanbod wel op elkaar aan?

Weet de aanbieder c.q. de archiefdienst wel wat de vrager (u als genealoog of heraldicus) echt wil. En kan de vrager wel de juiste vraag stellen? Eén ding is zeker: naarmate er meer kan, wordt ons onderzoek niet eenvoudiger.

Na deze wellicht wat ontmoedigende conclusie, wil ik u toch een kort overzicht geven waar archiefdiensten op dit moment vooral mee bezig zijn in de digitale wereld. En daarbij neem ik even mijn eigen organisatie als voorbeeld.

De gemeenten Barneveld en Ede zijn jaren geleden al begonnen met het overzicht van de aanwezige archieven en collecties op de website te plaatsen. Daar werden geleidelijk aan de beschikbare toegangen tot deze archieven aan toegevoegd in de vorm van inventarissen en plaatsingslijsten. In Barneveld zijn van allerlei bronnen bijzondere toegangen gemaakt, die soms een hele bron en soms een specifiek archiefstuk of serie ontsluiten.

Pas de afgelopen jaren komen hier geleidelijk ook gedigitaliseerde bronnen bij, zoals de akten van de burgerlijke stand, het bevolkingsregister, akten van de notarissen en in Barneveld bijvoorbeeld een prachtige en unieke serie publicaties uit de Franse tijd. Maar uiteraard waren de beeldbanken, de fotocollecties de eerste gedigitaliseerde en gepubliceerde bronnen. En vooral hiervoor is zeer veel belangstelling.

In deze periode ontdekten we ook dat onze verwachting dat het fysieke bezoek zou gaan afnemen, niet klopte. Het online beschikbaar stellen van informatie en digitale bronnen blijkt juist te leiden tot meer en diepgravender onderzoek.

Omdat het zoeken in de steeds groeiende hoeveelheid digitaal materiaal beter begeleid moet worden (op de studiezaal werkt dat in mondeling overleg nu eenmaal makkelijker dan op een website), hebben we twee jaar geleden gekozen om voor de drie gemeenten in ons werkgebied een portal als zoekomgeving in te richten. Dit portal is te vinden op www.archieval.nl. Daar kan in één specifieke bron worden gezocht, maar ook door vele bronnen heen. Daarnaast is er ook nog de mogelijkheid om door de totale collectie heen te zoeken via de archievenoverzichten van de gemeenten. En dit portal blijkt aan een grote behoefte te voorzien. De overgrote meerderheid van onze huidige bezoekers heeft voorafgaand aan hun bezoek aan de studiezaal eerst gegevens op de website opgezocht en komt goed voorbereid onderzoek doen. Dit toont de absolute meerwaarde aan. Door het archiefbeheersysteem wat door ons wordt gebruikt, is het mogelijk om niet alleen maar informatie of stukken te raadplegen.

Ook kunnen veel documenten zonder probleem worden gedownload.

Uiteraard geldt hier een uitzondering op auteursrechtelijk beschermde bronnen, zoals de fotocollecties.

Ook wordt het mogelijk om een eigen onderzoeksomgeving in te richten, bronnen van commentaar te voorzien, verbeteringen

voor te stellen, zelf gegevens toe te voegen of zelf mee te helpen met het ontsluiten van bronnen. Wat dit laatste betreft: binnenkort beginnen we met ons eerste crowdsourcingsproject en kunnen webbezoekers helpen met het beschrijven van de tienduizenden prentbriefkaarten van de Atlas Thierens in Barneveld.

De nieuwste ontwikkeling waar we mee te maken hebben, is het beschikbaar stellen van materiaal wat digitaal is gevormd en geen papieren variant meer kent. Bij foto's is dit al jaren een bekend fenomeen door digitale fotografie. Maar ook archieven zelf worden steeds meer digitaal en dat niet alleen bij de overheid. De eerste digitale particuliere archieven zijn al aan het binnenkomen.

Dit zogenaamde "digital-born" materiaal en het beschikbaar stellen ervan, stelt weer hele nieuwe eisen aan de vaardigheden van archivariissen maar ook een die van onderzoekers.

Naast de vertrouwde en klassieke papieren wereld, is de digitale wereld inmiddels niet meer nieuw te noemen. Maar we ontdekken steeds meer nieuwe en uitdagende mogelijkheden. U als onderzoekers en gebruikers van onze collecties kunt hieraan bijdragen door uw gebruik en door uw suggesties voor verbetering en vernieuwing!

Bijzondere bronnen

Naast alle digitaal vindbare bronnen zijn er nog steeds bronnen over die de moeite waard zijn om fysiek (en soms sinds kort ook digitaal) te raadplegen. Bronnen die meer diepte aan ons onderzoek geven en die ons verhalen laten zien over onze voorouders en de context waarin zij leefden. Op de Veluwe zijn er zeker nog enkele mooie voorbeelden van te noemen.

Voor de ervaren genealoog wellicht allang bekend, maar ik noem hier toch nog maar eens een paar aardige tips.

- In het Gelders Archief bevinden zich de memories van successie waarin van overledenen die bezittingen hadden, wordt aangegeven hoe de erfenis wordt geregeld.
Een andere belangrijke en rijke bron is het Oudrechterlijk archief Veluwe en Veluwezoom dat veel interessant onderzoeksmateriaal bevat.
- Het gemeentearchief in Apeldoorn maakt onderdeel uit van Coda Apeldoorn. Hier bevindt zich onder meer een uitgebreide collectie archieven en documentatie over de papiergeschiedenis in Nederland en in het bijzonder op de Veluwe.
- Het Streekarchief Epe, Hattem en Heerde heeft veel lokale archieven en heeft genealogische bronnen via indexen goed ontsloten.
Een bijzondere bron is de onlangs gedigitaliseerde lokale krant De Homoet 1922-2002. Ook een krant is een prachtige bron voor genealogisch onderzoek.
- Bij de diverse locaties van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe vinden we bijvoorbeeld in Ermelo de instellingsregisters van Veldwijk.
In Elburg bevindt zich een 14^e eeuws stadsarchief met bijzondere stukken. In Oldebroek is een aardige bron de akten van de huwelijkscommissarissen 1796-1811.
- Het Gemeentearchief Putten beheert naast andere archieven bijvoorbeeld ook gegevens over het weeshuis van Putten.
- In het Gemeentearchief Nijkerk bevindt zich het bijzondere archief van de gezondheidscommissie voor een groot deel van de Veluwse gemeente vanaf 1903. In deze overzichten lezen we veel informatie over de leefomstandigheden van de gezinnen rond 1910.
- Het Gemeentearchief Wageningen heeft veel rijke bronnen waaronder het oud archief vanaf de 14^e eeuw en het oud rechterlijk archief vanaf de 15^e eeuw.
- Het Gemeentearchief Ede, Scherpenzeel en Barneveld heeft in Ede de bijzondere collectie 1940-45 met zeer veel informatie over de oorlogsperiode. In Barneveld is de collectie Bouwweer een zeer rijke verzameling van 19^e eeuwse aantekeningen door de vroegere gemeentebode over de Veluwe en haar bewoners

Websites van Veluwse archiefdiensten

Ik noemde al het probleem van de bomen en het bos. Daarom hier een korte opsomming van een aantal voor uw onderzoek bruikbare websites die vooral betrekking hebben op Veluwse archieven en collecties.

- www.geldersarchief.nl (provincie Gelderland en gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en Overbetuwe)
- www.coda-apeldoorn.nl (gemeente Apeldoorn)
- www.streekarchiefepe.nl (gemeenten Epe, Hattem en Heerde)

- www.streekarchivariaat.nl (gemeenten Oldebroek, Elburg, Nunspeet, Ermelo en Harderwijk)
- www.putten.nl/gemeentearchief (gemeente Putten)
- www.nijkerk.org/bezoekers/geschiedenis_42386/item/gemeentearchief_27440.html (gemeente Nijkerk)
- www.wageningen.nl/gemeentearchief (gemeente Wageningen)
- www.archival.nl (gemeenten Ede, Scherpenzeel en Barneveld)

De illustraties bij dit artikel zijn afkomstig uit de Atlas Thierens, een internationale collectie met prentbriefkaarten van over de hele wereld. De collectie omvat onder meer ruim 60.000 prentbriefkaarten van Nederland. De collectie wordt beheerd door het Gemeentearchief Barneveld die onlangs is gestart met de digitalisering van de Nederlandse kaarten.

Lambertus Hendrik Slotemaker, predikant te Arnhem

Door Jan F. van der Wal, lidnummer 1979, jfvdwal@wxs.nl

Arnhem stond in de 19e eeuw bekend als woonstad van welgestelden. Velen vestigden zich in Arnhem al dan niet na een succesvolle carrière elders in het land of daarbuiten, vooral het toenmalige Nederlands-Indië. Predikanten zijn vaak ambulante omdat zij naar een andere plaats worden beroepen. Zo iemand was de predikant Dr. Lambertus Hendrik Slotemaker. Hij was het grootste deel van zijn carrière predikant te Arnhem.

Lambertus Hendrik Slotemaker (1830-1911) werd geboren in Maassluis, waar zijn vader predikant was. Hij studeerde theologie in Utrecht en promoveerde te Leiden op een proefschrift over de Synoptici in vergelijking met het Evangelie. Hij studeerde tevens wijsbegeerte.

Hij was hervormd predikant van 1857 tot 1861 te Maartensdijk, van 1861 tot 1865 te Hoorn en van 1866 tot 1878 te Arnhem. Uiteindelijk koos hij er in 1878 voor om zijn ambt neer te leggen en met een aantal gelijkgezinden een remonstrantse gemeente te stichten. Daar werd hij - eveneens in Arnhem - predikant. In 1903 ging hij met emeritaat. Hij publiceerde een reeks artikelen in het Theologisch Tijdschrift, De Tijdspiegel en de Godgeleerde Bijdragen. Hij stond bekend als een welsprekend man en een geestig en boeiend spreker. Hij vervulde een rol bij de Arnhemse afdeling van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en was ook redacteur van het tijdschrift Het Morgenlicht. Onder de titel "Uit de Moderne Levensbeschouwing" is uit de verzameling nog een bloemlezing uitgegeven. Slotemaker was lid van de in 1871 opgerichte Arnhemse afdeling van de Nederlandse Protestantenvbond. (1,2)

Lambertus Hendrik Slotemaker had een groot gezin; hij kreeg 12 kinderen, waarvan er 9 volwassen werden. Hij bewoonde een groot huis aan het Walburgplein te Arnhem.

Een anekdote: L.H. Slotemaker bewoonde een groot huis en er woonden ook studenten, die mee aanzaten aan tafel. Het echtpaar Slotemaker nam een glas wijn aan tafel, maar de studenten kregen niets. Tijdens het gebed aan tafel zei een van deze studenten eens "Here zegen deze spijs, en drank krijgen wij niet".

Dr. Lambertus Hendrik Slotemaker, geb. Maassluis 13-02-1830, predikant, overl. Overveen 07-08-1911, z.v. Dr. Adrianus Slotemaker, predikant, en Lambertina Henriëtte Ravensteyn, tr. Maartensdijk 15-02-1860 **Neeltje van Zijtveld**, geb. ald. 22-09-1840, overl. Maartensdijk 12-07-1908, d.v. Gijsbertus van Zijtveld en Neeltje Advocaat. Uit dit huwelijk:

1. Levenloos meisje, geb. Maartensdijk 06-03-1861.

2. **Adrianus** (Mr. Dr.), geb. Hoorn 04-02-1862. vice-president gerechtshof Amsterdam, overl. Aerdenhout 14-09-1935, tr. Nieuwer-Amstel 30-11-1893
Sara Jacoba Susanna Carolina van Gorkom, geb. Amsterdam 16-05-1868, overl. Aerdenhout 09-10-1946, d.v. Dr. Gerrit van Gorkom en Sara Jacoba Susanna Carolina Laan.
Uit dit huwelijk 4 kinderen.
3. **Gijsbertus** (Dr.) (Gijs), geb. Hoorn 28-12-1862, arts te Medan (Sumatra, Ned.-Indië), overl. Kaban Djake (Sumatra, Ned.-Indië) 07-05-1944, tr. Kaban Djake 24-09-1941 **Koiso Uyesugi**, geb. Japan (kinderloos)
4. **Lambertina Henriëtte** (Jet), geb. Hoorn 17-05-1864, overl. De Bilt 30-04-1947, tr. Arnhem 30-05-1890 Mr. **Hubert Philippus** (Huib) **Berdenis van Berlekom**, geb. Heerlen 19-03-1862, lid van het bestuur van de Rijksverzekeringsbank te Amsterdam, Ridder O.N.L., overl. De Bilt 15-01-1947, z.v. Willem Jacob Berdenis van Berlekom en Johanna Maria de Kanter.
5. **Lambertus Hendrik** (Bert), geb. Arnhem 05-02-1866, rijksontvanger te Katwijk aan Zee, overl. Katwijk aan Zee 16-05-1941, tr. Den Haag 01-06-1911 **Elisa Goeman Borgesius**, geb. Den Haag 12-11-1873, overl. Den Haag 25-07-1955, d.v. Mr. Hendrik Goeman Borgesius en Johanna Bouwina Cannegieter. (kinderloos)
6. **Cornelis Gerardus** (Kees), geb. Arnhem 20-09-1867, hoofdadministrateur onderneming Bah Lias (Sumatra, Ned.-Indië), overl. Heemstede 28-01-1948, tr. Yuki Yamaguchi, geb. Nagasaki (Japan) 10-01-1893, overl. Zwitserland.
Uit dit huwelijk 2 kinderen.
7. **Nellie**, geb. Arnhem 12-04-1869, overl. Cannes 05-10-1931, tr. Arnhem 29-09-1892 Mr. **Gerard Samuel Brantsma**, geb. Ginniken 13-01-1863, overl. Heemstede 19-02-1940, secretaris Cultuurraad Medan, z.v. Gerrit Ferdinand Brantsma en Maria Johanna Manger Cats.
Dit huwelijk is ontbonden Arnhem 01-08-1923.
8. **Albert Willem** (Willem) (Dr.), geb. Arnhem 23-09-1870 KNO-arts, overl. Den Haag 27-11-1950, tr. Velp 21-01-1903 Geertruida Bernardina van Reenen, geb. Velp 21-02-1877, overl. Den Haag 07-01-1952, d.v. Jacobus Hendricus Cornelis van Reenen en Johanna Wilhelmina Heiltje Alpherts.
Uit dit huwelijk 3 kinderen.
9. **Anna Alletta Henriëtte** (Annetje of Aantje), geb. Arnhem 10-07-1873, overl. Den Haag 29-12-1959, tr. Rheden 14-4-1926 **Nicolaas van Heloma**, geb. Wolvega 04-09-1859, overl. Velp 15-09-1930.
10. **Wilhelmina Antonia Hendrika** (Mientje), geb. Arnhem 08-05-1878, overl. Doetinchem 24-02-1968, tr. Den Haag 25-03-1909 Mr. **Warmold Lunsingh Tonckens**, geb. Gieten 27-10-1875, substituut griffier rechtbank te Maastricht (1906), Rotterdam (1907), rechter te Rotterdam (1909), overl. Den Haag 07-08-1951, z.v. Wyncko Tonckens en Margaretha Elidia Taletta Heerspink.

Tweeling:

11. **Aletta**, geb. Arnhem 12-01-1880, overl. ald. 15-08-1880.

12. **Dorothea Carolina**, geb. Arnhem 12-01-1880, overl. ald. 15-08-1880.

Links: Dr. Lambertus Hendrik Slotemaker (1830-1911); rechts Neeltje van Zijtveld (1840-1908).

*Het woonhuis van L.H. Slotemaker op het Walburgplein te Arnhem.
Dit huis is gedurende de Slag om Arnhem in september 1944 verwoest.
Rechts: het familiewapen van Slotemaker.(3)*

Lambertus Hendrik Slotemaker en Neeltje van Zijtveld met alle nakomelingen in de tuin van hun woning op het Walburgplein te Arnhem.

Toelichting bij de foto:

V.l.n.r. Wilhelmina A.H. Slotemaker (Mientje, huwde Warmold Lunsingh Tonckens) (1878-1968), Nellie Brantsma- Slotemaker (1869-1931), Gerard Samuel Brantsma (1863-1940), achter de tafel Lambertus Hendrik Slotemaker en Neeltje van Zijtveld, foto's aan de tafel Cornelis Gerardus (Kees) Slotemaker (1867-1948) en Gijsbertus (Gijs) Slotemaker (1862-1944) (zij waren toen in Nederlands-Indië), staande tussen ouders Albert Willem (Willem) Slotemaker (1870-1950), Lambertus Hendrik (Bert) Slotemaker (1866-1941), Anna A.H. Slotemaker (1873-1959) (Annetje, Aantie, huwde Nicolaas van Heloma), Adrianus Slotemaker (1862-1935), Sara J.S.C. Slotemaker- van Gorkom (1868-1946), Hubert Ph. (Huib) Berdenis van Berlekom (1862-1947), Lambertina Henriëtte (Jet) Berdenis van Berlekom- Slotemaker (1864-1947). Bij de kruitwagen Sara J.S.C. Slotemaker (1894-1932), Nellie Brantsma (1893-1986), jongetjes Berdenis van Berlekom.

Bijzonderheden van de kinderen:

Kind 2. Mr. Dr. Adrianus Slotemaker:

Adriaan Slotemaker werd geboren in Hoorn. Hij bezocht het gymnasium in Arnhem en studeerde rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit in Leiden.

Hij promoveerde aldaar in 1889 op het proefschrift "De modus naar het Romeinse recht".

Hij vestigde zich in 1889 als advocaat en procureur te Amsterdam. Hij werd in 1911 voorzitter van de Raad van Beroep voor de Ongevallenwet te Amsterdam bij de invoering van de Ongevallenwet. Van 1911 tot 1928 was hij Raadsheer van het Gerechtshof te Amsterdam. In 1928 werd hij benoemd tot vice-president. Dit bleef hij tot 1933, toen hij eervol ontslag kreeg wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd van 70 jaar. Bij Koninklijk Besluit van 24 april 1934 werd hij benoemd tot voorzitter van de Centrale Commissie voor de Crisistuchtrechtspraak. Hem werd een zetel in de Hoge Raad der Nederlanden aangeboden, maar hij bedankte hiervoor wegens persoonlijke omstandigheden.

Hij schreef een beknopte inleiding tot de Staathuishoudkunde en een schets van de Ongevallenwet.

Adrianus Slotemaker was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. (4) De bekende coureur en anti-slipschoolhouder Rob Slotemaker (Adriaan Robert, 1929-1979) is een kleinzoon van Adrianus.

Kind 3. Gijsbertus (Gijs) Slotemaker:

Gijs Slotemaker was arts in Medan (Nederlands-Indië) en vrijgezel. Hij trouwde op latere leeftijd in de oorlog met een Japanse vrouw. Zodoende bleef hij uit het Jappenkamp.

Kind 8: Albert Willem (Willem) Slotemaker:

Willem Slotemaker was keel-, neus- en oorarts in Zwolle en Den Haag. De KLM-directeur en voorzitter van de AVRO Lambertus Hendrik (Bert) Slotemaker (1904-1990) is een zoon van Willem. Hij is de schoonvader van de auteur (6).

De tweelingkinderen 11 en 12 zijn op dezelfde dag beiden dood in hun wieg gevonden. Zij zijn vermoedelijk gestorven aan melkvergiftiging, wat toen veel voorkwam bij zuigelingen.

Links: Mr. Dr. Adrianus Slotemaker (1862-1935), midden: Nellie Slotemaker (1869-1931), rechts Dr. Albert Willem (Willem) Slotemaker (1870-1950).

De genealogie van het geslacht Slotemaker is gepubliceerd in Nederlands Patriciaat (NP) in 1913 (3). Het wapen is ontworpen in 1912 in verband met de opname in Nederlands Patriciaat (5).

Beschrijving van het wapen:

Wapen: in zilver drie zwarte schaaktorens.

Helmteken: een zwarte schaaktoren tussen een zwarte vlucht.

Dekkleed: zilver en zwart.

Het door dit geslacht gevoerde wapenfiguur, de schaaktoren, bestaat uit twee afgewende halve manen en wordt ook wel schaakrots of bemmel genoemd. De bemmel is de levensboom in zijn eenvoudigste vorm. De vorm werd veelal gebruikt bij muurankers.

De herziene en aangevulde genealogie Slotemaker (6) is in 2009 aangeboden aan het Centraal Bureau voor Genealogie en geaccepteerd voor heropname in het Nederlands Patriciaat. Echter wegens het geringe aantal belangstellende familieleden en de zeer hoge kosten is hier van afgezien.

Bronnen

- (1) N.R.C. 9 augustus 1911.
- (2) M.F. Buitenwerf- van der Molen, God van vooruitgang: de popularisering van het modern- theologische gedachtegoed in Nederland (1857-1880), dissertatie Rijks Universiteit Leiden 21 maart 2007, blz. 212.
- (3) Centraal Bureau voor Genealogie en Heraldiek, Nederlands Patriciaat, 4^e jaargang, 1913, blz. 363-367.
- (4) Diverse krantenartikelen (NRC, Weekblad voor het Recht) 15 en 25 september 1935.
- (5) Heraldisch Atelier, index 9, folio 363, november 1912.
- (6) J.F. van der Wal, Genealogie van de familie Slotemaker, eigen uitgave 2005, laatst herzien 2015.

Sint- Eusebiuskerk te Arnhem

De Sint- Eusebiuskerk of de Grote Kerk te Arnhem is gebouwd naar voorbeeld van het Duitse Xanten in de stijl van de late Nederrijnse gotiek. De bouw begon in 1450 en duurde meer dan een eeuw. In de kerk bevindt zich het praalgraf van Karel van Gelre. In 1578 werd in Arnhem de hervorming doorgevoerd en de Eusebiuskerk aan de hervormden gegeven.

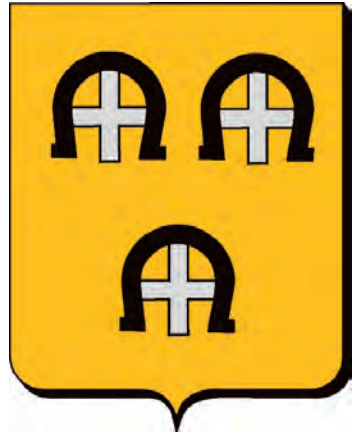
De kerk werd verwoest tijdens de Slag om Arnhem in september 1944. Na de oorlog werd de kerk herbouwd en in zijn oorspronkelijke gedaante hersteld. De toren werd compleet herbouwd. Dit gedeelte werd in 1964 voltooid. De kerk is thans in gebruik als multifunctioneel centrum. (Bron Wikipedia)

Genealogie Menthen

Door Evelien Marskamp, lidnr. 2224, g.h.marskamp@planet.nl

Het is begin 1600. Johan/Jan Henricks Menthen, geb. voor 1590, is in 1617 nog gehuwd met Jenneken Roelofsdochter, maar in 1619 met Johanna Roelofsdr. Hij wordt secretaris van de Rekenkamer van Gelderland en het Graafschap Zutphen te Arnhem 17 mei 1609. Hij lijkt nog niet in Arnhem te wonen. In 1619 woont hij er wel. Er lijkt een connectie met de familie van der Hoeven op Poelwijk in Gendt bij Nijmegen, maar dat kan ik nog niet bewijzen. Johan voert een familiewapen met in goud drie zwarte hoefijzers elk gaande over een zilveren kruisje.

Bezit:

Comparanten een tijd lang geleden aan Johan Henrix, secretaris van de Rekenkamer, hebben verkocht elk hun recht en aanpart, aan de broeckthient, voorts landerijen, sampt bongart en spicker, 2 hofstedekens met de helft van het ganse land in Gent, feb 1613 Arnhem. Jan Henrixen en Johanna Roeleffs e.l., Item Herman Janssen en Eesken, zijn huisvrouw, sub et re(=dragen over aan) Valeno Swaen en Elisabet van Stoutenburch, zijn vrouw, 7 hoven, gelegen buiten de Velperpoort, 02-12-1619 Arnhem.

Waarschijnlijk is hij de Johan Henrixen die stierf op 1 mei 1633 te Arnhem. Zijn weduwe stierf 31-08-1641 te Arnhem.

Hij krijgt minimaal drie kinderen;

1. **Aleida**, tr. **Henrick Cop**, overl. voor 1656
2. **Hermen**, vaandrig, overl. voor 1656
3. **Henrica**, tr. **Anton Binnewit**

Deze Brandenburgsche ritmeester Binnewich/Binnewitt was in 1631 overste luitenant in dienst bij de generaal graaf Hendrik van de Berg, die vocht voor de Spanjaarden.

In 1632 was Anton met zijn compagnie in Weert. Hij stierf tussen 1644 en 1656 als luitenant-kolonel. Hij laat zijn weduwe Henrica Menthen niet onverzorgd achter, ze krijgt rentes uit Soest in Noordrijn-Westfalen, Dld. In Gendt bij Nijmegen erfde ze via haar ouders een hujs en hoffstat met berch, boomgaert en pootstede, groot omtrent 9 hont.

Deze bovenstaande kinderen erven na het overlijden van hun ouders o.a. het huis aan de Koningstraat in Arnhem. Op 9 juli 1656 dragen ze dit huis over aan Willem. Willem voert hetzelfde wapen als Johan. Het is nog niet duidelijk wat hun familierelatie is.

I

Willem Henrickszoon Menthen, ged. ca. 1610, j.m van Arnheim, begr. Arnhem 06-01-1663, tr. Tiel 14-09-1641 **Theodora van Riemsdijk** j.d. uit Tiel, geb. Tiel ca. 1620, begr. Arnhem 29-06-1658, d.v. Adriaan Guertsz van Riemsdijk en Hermanna Herbertsdr.

Beroep: al in 1633 was hij klerk van de Rekenkamer en Secretaris van de Rekenkamer van Gelderland en het Graafschap Zutphen op 2 december 1633.

Uit dit huwelijk;

1. **Johannes**, ged. Arnhem 15-07-1642, overl. ws. Arnhem 17-06-1649
2. **Adriaan**, ged. Arnhem 09-02-1644, volgt IIa
3. **Anthony**, ged. Arnhem 08-02-1646, kapitein ten dienste van deze staat voor het gerigt van Gent, resortierend onder ampt van Overbetuwe. Hij heeft tot aan zijn sterfdag daar gewoond volgens een acte uit 1707
4. **Aleyda**, ged. Arnhem 22-10-1647, overl. voor 1668
5. **Johanna**, ged. Arnhem 07-06-1649, overl. tussen 1659-1668. Zij ging naar de Latijnse school in Arnhem.
6. **Johannes**, ged. Arnhem 04-05-1651
7. **Godefridus**, ged. Arnhem 08-03-1654, volgt IIb
8. **Henricus**, ged. Arnhem 25-05-1656, overl. tussen 1664-1668
9. **Wilhelm**, ged. Arnhem 16-06-1658, overl. voor 1668.

Willem huwt Theodora van Riemsdijk. Zij stamt uit een belangrijk geslacht uit de Nederbetuwe. Willem bezit in 1635 een moeshof in Arnhem, in 1659 heeft hij een huis bij het St Catharinagasthuis, dit is waarschijnlijk het huis in de Koningstraat. Tevens pacht hij de Gelmer landerijen in Soest (Dld.) samen met Thomas Binnewitt.

In Erlecom betaalt hij in 1649 belasting over: "Deselve bouwt ten halven van den Secretaris Menten de Geer 3 mergen, opte Waeij 3 mergen daeronder Ijvenacker, 2 mergen het Dwarsstuck, het Gansevelt 1 mergen, ende daerbij 7 mergen bouwlandts van St. Wolburgen gecocht, bij den Bueren geleghen, dewelcke t'samen als leech velt landt sijnde, den mergen tegens 6 gl getaxeert".

Theodora sterft 13 dagen na de bevalling van haar jongste zoon en wordt begraven op 29 juni 1658 te Arnhem. Willem hertrouwt niet, maar overlijdt vijf jaar later. Hij laat enkele minderjarige kinderen achter, daarvoor worden mombbers aangewezen. Dit zijn de oudste zonen Adriaan en Anthonis en oom Frederick van Eversdijck, deze man is in 1668 burgemeester van de stad Tiel. Hij zal gehuwd zijn met een zus van Theodora, genoemd Aaltje. Of met een nog onbekende zus van Willem.

De stad Arnhem wordt in 1633 geteisterd door een hevige stadsbrand. Drie jaar later treft de pest de stad.

Het bestuur van de stad is in wisselende handen. De dienst wordt uitgemaakt door de rijke families, die alle bestuurders leveren.

Ila

Adriaan Menthen, ged. Arnhem 09-02-1644, overl. eind 1723, tr. Voorst 03-12-1665 met attestatie van Zutphen en Arnhem **Geertruydt van Molenschot**, ged. Zutphen 19-09-1641, overl. voor 20-08-1723, d.v. Christoffel Molenschot en Geurtien Rauwers.

Uit dit huwelijk;

1. **Theodora**, ged. Arnhem 08-05-1668.
2. **Godefride**, ged. Arnhem 12-01-1670.
3. **Godefride**, ged. Arnhem 10-02-1671.
4. **Johanna Godefride**, ged. Arnhem 27-3-1672.
5. **Wilhelm**, ged. Arnhem 19-09-1675, volgt IIIa.
6. **Christophel**, ged. Arnhem 03-12-1676.
7. **Johan Derk**, ged. Arnhem 17-03-1678.
8. **Johanna Catharina**, ged. onbekend, leeft 1723, verder onbekend.
9. **Susanna Juliana**, ged. Arnhem 23-07-1680, leeft 1725, verder onbekend.
10. **Theodora Godefride**, ged. Arnhem 25-04-1683, tr. Arnhem 13-06-1711
Derk van Ruiven, secretaris van de Heren Gedeputeerden des Kwartiers van Veluwe, burgemeester der stad Wageningen.
In 1732 verkopen ze hun huis in de Wolburgersteeg te Arnhem. In 1739 hun huis in de Menthensteeg.
In 1765 zijn beiden overleden en verkopen de kinderen een huis, hof en stal en koetshuis, staande binnen deze stad van Arnhem op het St. Wolburgen. En een gedeelte van de allee of rijen eike- en beukebomen langs de grote Utrechtse weg ten wederzijden staande, met het bosje beukebomen.
11. **Philip Christophel**, ged. Arnhem 06-06-1684, volgt IIIb.

Loopbaan van Adriaan: hij ging in Tiel naar school en in 1657 naar de Latijnse school in Arnhem. Hij studeerde in Harderwijk rechten in 1660.

Hij wordt 7 januari 1663 secretaris van de Rekenkamer van Gelderland en het Graafschap Zutphen en auditeur 2 maart 1675. Al in 1673 werd hij burgemeester te Arnhem tot 1720 en vervolgens momboir van 't hof van Gelderland.

Een momboir is een procureur-generaal. Hij was lid van het college van de Admiraliteit op de Maas voor Gelderland en in 1711 lid van de admiraliteit Amsterdam. Hij promoveert 1 juli 1718 aan de universiteit van Utrecht, legde de eed af op 29 juli en werd lid van de Sint Lucas broederschap, een rechtsgeleerd gezelschap.

Op de eerste plaats was het een gezelligheidsvereniging, daarnaast beraadslaagden de leden over zaken aangaande de uitoefening van hun beroep. Hij stierf eind 1723.

Bezittingen:

In 1682 huis en hofstad, in de Koningstraat uitgaande, mitsgaders de 2 achterhuiskens.

In 1685 het recht van een stedige en onverbrekelijke erfpacht van een moeshof in Arnhem, zijnde het vijfde part van dezer stads weijweertjen.

In 1679 verkoopt hij huis en hofstad, staande in de Koningstraat en uitgaande in de Clarensteeg, zo en als de verkopers hetzelfde bij decreet op 16-03-1677 aangekocht.

In 1686 koopt hij de Rhijnderhoff in het ambt Brummen.

In 1687 verkoopt hij zijn deel van zekere weide, genaamd de Hoekamp. In 1698 koopt hij 3x een derde deel van een huis staande in de Koningstraat en op de beek uitgaande, alwaar de Ploeg uithangt en in 1716 verkoopt hij het huis en hofstad, staande en gelegen in de Koningstraat te Arnhem, waar de gulde Ploeg uithangt, voor een somma van 6.500 gl.

De Cattepoelse- en Alteveerse oude en novale thienden, in deze schependom gelegen, verkregen via zijn moeder.

In 1699 verkoopt hij de helft van een hof en land, gelegen aan de Steenweg (nu de Steenstraat) buiten de Velperpoort.

In 1717 verkoopt hij een pand aan de Houtmarkt in Zutphen, geërfd via de familie Molenschot.

Er is familiebezit in Gendt bij Nijmegen, dit was eigendom van o.a. Godefridus, Adriaan en Anthony Menthen.

In 1720 wordt het beschreven als: "Sijnen bouwhoff met alle ap- en dependtien, Weldermans hoffstede genaemt, als mede een Hoffstede genaemt de Geer, en dan nog twee Thienden den eenen den Lootthiend en den anderen den Broekthiend genaemt te saemen gelegen in deze Stadt en Heerlijkheit Gendt".

De Welderman en De Geer bestaan nu nog aan de rand van het 'Hoge veld' in de buurtschap Flieren bij Gendt.

Op 11 okt. 1724 staat in de Amsterdamse krant dat in het sterfhuis van Adriaan in Arnhem in het openbaar verkocht zullen worden oude en curieuzen porseleinstukken en enige schilderijen van voorname meesters. Twee dagen tevoren is de kijkdag.

IIIa

Wilhelm Menthen, ged. Arnhem 19-09-1675, overl. 00-11-1739, tr. Arnhem 08-06-1699 **Luytgen/Lucretia Engelen**, geb. Arnhem 01-10-1679, overl. ald. 21-05-1711, d.v. Engelbert Engelen, griffier van het hof van Gelderland, en Sophia Engelen.

Uit dit huwelijk:

1. **Adriaan**, ged. Arnhem 18-01-1700, volgt IVa.
2. **Engelbert**, ged. Arnhem 03-03-1701, volgt IVb.
3. **Christoffel Godefried**, ged. Arnhem 13-02-1702, vaandrig in het Regiment van de heer kolonel Haarsolte tot Yrst, overl. Nijmegen 04-04-1763, begr. ald. in de St. Stephanuskerk 09-04-1763, in een kerkgraf f 12-0-0 - voor 3x luiden f 6-0-0 - voor de hoge baar f 5-12-0 - een grafdaalder f 1-10-0. (ongeh.)
4. **Sophia**, ged. Arnhem 14-06-1703, overl. ald. 06-01-1711.
5. **Geertruid**, ged. Arnhem 27-11-1704, zie III d.
6. **Margaretha** Margaretha, ged. Arnhem 19-09-1706, overl. na 1784. Mr. J.H. Engelen en Mr. D. van Ruiven in kwaliteit van executeurs-testamentair van wijlen Mejuffrouw Margaretha Menthen verklaren verkocht te hebben een huis en erve met koetshuis en stalling, staande binnen Arnhem in de Menthensteeg en met een poort in de Koningstraat uitkomende, zo en als hetzelfde door de overledene in eigendom bewoond en gebruikt is geweest, en bekennen van de volle kooppenningen ad 6800 gl. tot genoegenvoldaan en betaald te zijn, 29-09-1796. Dit was huis was gekocht op 28-05-1753.
7. **Theodora**, geb. Arnhem 09-04-1709, overl. ald. 29-11-1789 (ongeh.).

Wilhelm Menthen ging naar de universiteit in Utrecht; gepromoveerd 22 juni 1695 - eed afgelegd 16 juli 1695.

Hij werd ook lid van de Sint- Nicolai Broederschap te Arnhem, een elitaire club die inwoners van Arnhem helpt die geen of weinig financiële armslag hebben. Wilhelm werd auditeur van de Rekenkamer van Gelderland en het Graafschap Zutphen op 5 december 1699.

Een auditeur voert het eerste onderzoek van de zaak uit. Hierbij neemt hij of zij kennis van de standpunten van de partijen. Een auditeur 'hoort' dus in zekere zin de partijen, wat de benaming van de functie verklaart. 'Auditeur' komt van het Latijnse werkwoord audire, dat horen betekent. Nadat het onderzoek is afgerond brengt de auditeur een advies uit waarin hij of zij aangeeft hoe de zaak dient te worden opgelost.

Bezit:

Evert Geurts en Wendel Lamberts (e.l. = echteleiden) verklaren aan Dr. Willem Menthen en vrouwe Lucretia Engelen e.l. verkocht te hebben zeker huis of hutte met de hof, zoals dezelve bij het erf en goed Bakenburgh in deze schependom gelegen is, en belijden hetzelfde huis en hof kracht dezies op te dragen en verklaren de eerste en laatste kooppenning ter somma van 300 Caroli gl. uit handen van kopers ontvangen te hebben, Arnhem 1701.

Wilhelm wordt momber van de kinderen en verkoopt enkele bezittingen.

Op 16-04-1722 een hof in Arnhem ten behoeve van Jan van Oorth, alhier in den Omloop omtrent de oude Broecksluijs gelegen, voor een somma van 100 gl.

Op 30-03-1724 verkoopt hij samen met zijn zoons Engelbert en Christoffel Godefrid een hof of stuk lands, in Arnhem op de glaci tussen de Sabels- en Velperpoort gelegen tegenover St. Wolburgen, en zulks voor een somma van 250 gl.

Op 25-07-1743 staat in een krant in Amsterdam dat de kinderen en erfgenamen van Wilhelm de buitenplaats Bakenberg willen verkopen: "Baekenbergh, een welgeleegen Buytenplaats met een heerenhuys hebbende vijf groote beneden- en zeven bovenkamers, schoone keuken, kelder, washuys, tuynwoning, koetshuys, knegtslogementen, stalling voor 8 paarden, beestestal en groote schuur, onlangs nieuw opgetimmerde salon.

En verder moestuynen, boomgaerden, parterres, visvyvers en fontynen, bossen weiden. Het geheel ruim honderd morgen".

De echte verkoop gebeurd echter pas op 08-07-1763 het erf en goed, genaamd den Bakenberg, in den schependom van Arnhem gelegen, met zijn behuizingen, hoven, weide, houtgewassen, bossen en plantagien wordt verkocht voor 46.000 Caroli guldens.

De Bakenberg ligt naast de Waterberg.

Het Openluchtmuseum is gevestigd op voormalig landgoed De Waterberg.

Begin 1700 werd de Wilhelm Menthen eigenaar van het gebied. Het bleef familiebezit tot 20 aug 1757. In deze periode veranderde er veel. Onder de Menthens ontstond het landgoed de Waterberg. In 1757 stonden er een huis en een schuur met een tuin, een vijver, eiken-, beuken- en dennenbossen en een groot stuk bouwland. Dit bouwland is nu nog de grote weide met de grote akker. De familie maakte er een klein paradijs van voor haarzelf en gaf het de naam De Waterberg.

De toenmalige burgemeester van Arnhem, Dr. Everhardt Everwijn, eigenaar van Warnsborn, was ook de stichter van het goed 'Everwinsbergh', vroeger heette zij "Kiek Kaver", later aangeduid als 'Baakenbergh' en tegenwoordig bekend als buitenplaats 'De Menthenberg', naar dr. Wilhelm Menthen die dit terrein jarenlang in bezit had.

Hij kreeg van de gemeente nog een stuk heidegrond om de Bakenberg te vergroten. Hij heeft de Menthenberg ontgonnen. De hellingen waren bedekt met eikenbossen en de heuveltoppen met heide.

De Mentenberg te Arnhem, achterzijde

IVa

Adriaan Menthen, ged. Arnhem 18-01-1700, overl. 1723, otr./tr. Hattem/
Den Haag 06/15-09-1722 **Maria Anna Coenen**, geb. 1691, overl. 1725, d.v.
Quintijn Coenen van 's Gravesloot en Elizabeth Comans.

Uit dit huwelijk:

1. **Elisabeth**, geb. Hattem tussen 1722-1723, overl. 1735.

De weduwe Elisabeth Comans draagt in 1732 een obligatie ter waarde van 5000 gulden over aan de familie Menthen.

Adriaan werd burgemeester der stad Hattem en in 1721 gecommiteerde in den Raad van Staten.

In 1735 afwikkeling nalatenschap want het kind is overleden.

IVb

Engelbert Menthen, ged. Arnhem 02-03-1701, overl. ald. 11-11-1756, tr. Arnhem 23-05-1733 **Susanna Cecilia Bartha Merens**, vrouwe van Beloijs, geb. Den Haag 05-09-1709, overl. Arnhem 02-04-1783, d.v. Meinart Merens en Anna Elisabeth Boogaert Nicolaasdochter .

In februari 1734 wonen ze in Doesburg.

Uit dit huwelijk:

1. **Lucretia**, ged. Arnhem 20-06-1734, overl. voor 1756.

Dit is een geval van “geld trouwt met geld”, waarbij het belangrijk is om het bezit in de familie te houden.

Mr. Engelbert Menthen, werd lid van de Sint- Nicolai Broederschap te Arnhem, Raadsheer van het Hof van Gelre en Zutphen op 16 maart 1733, in 1734 ordinaris raad des vorstendoms Gelre en graafschaps Zutphen Hij was controleur der convoijen en licenten te Doesburg al in 1724, burgemeester aldaar van 1732 tot minstens 1740, maar niet na 1749 .

Bezit:

In 1747 werd een huis en erve staande op St. Wolburgen in Arnhem voor 1900 gulden gekocht.

Op 30-10-1783 werd dit huis door haar familie verkocht aan Mr J.H. van Has-selt: “een huis en erve met stal, koetshuis en tuin, staande en gelegen aan St. Walborg zodanig als hetzelfde door weduwe Menthen is bezeten geweest”.

Ze erven De Scherpenhof in Rheden van Philip Christoffel Menthen.

De weduwe Susanna Merens gaf jaarlijks 25 gulden aan de armen van Rheden. Zij had blijkbaar een hekel aan de familie van Ruyven, want in haar testament komt het goed wel aan haar erven die ermee mogen doen wat hun goeddunkt, mits het maar niet aan de van Ruyvens komt.

Op 12 juni 1783 wordt het in de krant te koop aangeboden:

“Uit de hand te koop een Buitengoed genaamd De Scherpenhof bestaande in een heerenhuis, tuinmanshuis met koetshuis en stallingen voor koeijen en paarden, boomgaarden, moestuinen, broeijerije, bosch, visscherye, bouwlan-den, weylanden, ryswaard, vijver, wandeldreeven en 't geen verder tot een vermaaklyk buitenverblijf behoort, geleegeen in Veluwenzoom bij het dorp Rhe-den tusschen de steden Arnhem en Doesburg nabij de ordinaire weg daar de postwagens van Arnhem naar Zutphen viermaal 's weeks passeeren, alsmede die naar Deventer en vice versa. En koomende van agteren met deszelfs landerijen tot aan de IJssel.

Te bevrageen te Arnhem bij den heer Bouricius, secretaris der voorsz. Stad alwaar ook de conditieen te zien zijn. De Scherpenhof kan dagelijks bezigtigd worden door de gegadigden welke voorzien van een billet van voorn. Heer zig bij den hovenier op de voorsz. Plaats adresseeren”.

Het landgoed wordt gekocht door de zeekapitein Willem Philip Neuwirth, gehuwd met Henriette Catharina De Wilde. Hij zou er 17 jaar blijven en bezat ook het nabij gelegen huis Middachten.

IIIb

Philip Christoffel Menthen, ged. Arnhem 06-06-1684, overl. voor 00-11-1753, tr. Arnhem 22-09-1713 **Maria Anna van Heukelom**, geb. 1695, d.v. Willem van Heukelom, luitenant-generaal der Infanterie en Margaretha Huyghens tot Cronestein.

Uit dit huwelijk;

1. **Willem**, ged. Arnhem 14-07-1715, vaandrig, overl. Arnhem 00-12-1742. Vermoedelijk is hij de vader van het op 26-05-1737 geboren onechtelijke kind Willemken Menthen, dochter van Margriet Jansen.

Dat huwen ging niet zomaar. Maria Anna is 18, dus minderjarig als ze met Philip meegaat. Haar familie klaagt hem aan voor ontvoering van hun dochter. Anna vraagt het hof haar meerderjarig te verklaren en toestemming te verlenen voor haar huwelijk met de ritmeester. Uiteindelijk trouwen ze op huwelijkse voorwaarden.

Militaire dienstplicht bestond nog niet; de manschappen werden geworven. Op 9 april 1743 zat Philip, de Colonel en Ritmeester van een compagnie Cavallerij ten dienste deser Staat, in de Herberg de Roscam van de weduwe Brouwers in Rheden manschappen te werven. Engel Geurtsen passeerde met kar en paard en meldde zich aan als ruiter. Daarvoor kreeg hij een handgeld van 9 pistolen. Dat is een Franse munt ter waarde van een gouden tientje. Direct werd een rijksdaalder verteerd en vervolgens kwam hij niet meer opdagen bij de compagnie.

Philip klaagde hem aan en Geurtsen werd veroordeeld.

Philip was een lastige man, hij had snel ruzie met anderen, hij voerde dus ook heel wat processen.

Volgens zijn testament van 29 mei 1752 laat hij alles na aan Maria Johanna Rutgers, de weduwe Blanckers.

Zijn bloedvriend was Evert Blankers, gehuwd met Maria Rutgers. Hun dochter huwt met Johannes Wilhelm Boogh, eerst koetsier maar in 1748 militair timmerman.

Philip laat legaten na:

een legaat van duizend gulden aan Godefridus Menthen, 1000 gulden aan de huishoudster Helena Melgers; en legaten van 300 gulden aan de kok Johannes Frederick Bader, de koetsier Johannes Derck de Jager, en de vorige koetsier Johannes Wilhelm Boogh, en de hovenier Johannes Hessen.

Maria Anna van Heukelom bracht de buitenplaats Scherpenhof in Rheden mee in het huwelijk. Het goed gaat na haar overlijden naar neef Mr Engelbert Menthen, gehuwd met Merens.

IIb

Godefridus Menthen, ged. Arnhem 08-03-1654, predikant, overl. ca. 1714, otr./tr. Zutphen/Avezaath 25-03/08-04-1683, **Christina Molenschot**, ged. Zutphen 29-12-1652, overl. tussen 30-03-1713 en 1715, d.v. Christoffel van Molenschot en Geurtjen Rauwers.

Uit dit huwelijk:

1. **Willem Adriaan**, ged. Avezaath 13-01-1684, overl. voor 1720.
2. **Theodora**, ged. Spankeren 09-08-1685, tr. Arnhem 06-03-1706 **Herman Kollenbergh**, luitenant.
3. **Johan Christoffel**, ged. Spankeren 01-01-1688, overl. voor 1720.
4. **Rochus Johannes**, ged. Arnhem 28-09-1689, overl. voor 1720
5. **Jacobus**, ged. Arnhem 16-10-1691, volgt IIIc.
6. **Christoffel Rochus**, ged. Arnhem 13-04-1693, volgt IIIId.
7. **Godefrida**, ged. Arnhem 03-11-1695, overl. na 1720.
8. **Willem Johan**, ged. Arnhem 09-11-1697, volgt IIIe.

Godefridus ging eerst naar school in Tiel, werd op 9 juli 1662 leerling van de Latijnse school in Arnhem, studeerde vanaf 1671 in Leiden en werd professor in de theologie. In 1681 werd hij hervormd predikant in Avezaath, vervolgens in Spankeren (1685) en Arnhem (1689). In 1709 schreef hij Neerlands algemeene blydschap of Triumpf-lied.

NEERLANDS
Algemeene blydschap
OF
TRIUMF-LIED.
Over de gelukkige Veldtogten,
En roemruchtige Overwinningen,
Door s' HEEREN onverdiende zegen,
En bysondere bystand
Aen de Wapenen van onsen Staat,
En die der Hoge Bondgenoten,
Zedert het Jaar 1702. tot hier toe.
Tegens den gemeenen Vyand verleend.

Blijst HEER van het groot Heel-al,
Vrymagig GOD en gansche Vader,
In alle nood en ongeval
Ons veilig Schild, ons schetm, en Rader;
Waar méé sal U 't verruind gemoed
Verschuide dank-pligt dog betalen,
Die Noedand overlaat met goed,
En heil op heil ons doet behalen.
Dees' wonderen, ó Magtig HEER,
Behoud de minste van uw' Kroegten,
Te melden met een flauwe Veer,
En in lijn dichtmaat in te vleegen.
Weg hier vercierde Digt-Fonnelyn,
Permissie met verschuide warren,
Weg Phoebus driften, die het brein,
En Keel der Oudheid deden schacken:

15804

1709

5 (1702) V37c
Dees

Spreek op de weg, spreek in uw' huis
 Van uwes Gods Gerechtigheden,
 En van der Schutoren gedruis,
 Toen D' Hemel voor ons heeft gestreden
 Dank zy Brittanjens Majesteit,
 En Neerlands Wakk're Burger-Vadren,
 Wier wakend oog, en wijs beleid
 De saken stierden door die rad'ren.
 Geroemt moet sijn Uw' dapp're vlijt,
 Uw' Naam vereeuwigd, all' Gy Helden,
 Die fors, en boven in den strijd:
 Ons in die grote ruimte stielden
 De gryse Al-oudheid niet meer sloff
 Op Cæsars, en Haar' Alexanders,
 Uw' groot bedrieff verdoofd hun loff,
 In all' uw' daden blinkt wat anders.
JEHOVA, die dit groot geluk
 Aan ons, en Bond-genoot besteedde,
 Die redd' ons verder uit den druk,
 En geev' in onse dagen **VREDE!**

GODEF. MENTHEN.

Tot **ARNHEM**, By de **Wed. de Hess**, Ordin.
 Drukt van de **Wet-Ed. Mova van Gelderland**. M. D. **CCIX.**

De eerste en de laatste bladzij van het Triumflied van Godefridus Menthen

Bezit:

Ze erven van haar vermogende ouders, in 1700 verkopen ze hun deel van het huis Den Vysel aan de Korte Hofstraat te Zutphen. Vervolgens verkopen in 1702 twee weiden in Baak en in 1704 een huis met hofje er achter in de Laarstraat in Zutphen.

Van 1640 tot en met 1705 woonde de familie Molenschot op het kasteel Holtslag in de gemeente Bronkhorst. Christopher Molenschot werd geboren in 1600 in Dordrecht, werd houtkoper en pachter. Hij stierf in 1662 te Zutphen, was een zoon van de heer Molenschot van Dorth, de afslager van de vis. De broer van Christopher heette Louis en bracht een zoon Rochus voort die in de Nederlandse geschiedenisboeken voorkomt als de advocaat van Johan de Witt. De naam Rochus zal nog ruim 200 jaren voorkomen in de familie Menthen.

Christopher huwde Geurtien Rauwertz, ze bezaten in Zutphen een pand op de Houtmarkt, een huisje in de Polsbroek, een huisje met drie schuren aan de Berkel, een pand in de Laarstraat, in de Turfstraat en in de Korte Hofstraat. Een grond in Baak.

Ze kregen 9 kinderen, waarvan twee dochters huwden met een jongen van Menthen.

De kinderen van Godfried en Christina verkopen in 1715 twee huisjes in de Laarstraat in Zutphen na het overlijden van hun ouders.

Via de Menthenfamilie komen ze ook in bezit van de Bouwhoff, genaemt de Geer te Gent. Financieel blijkt het niet zo goed te gaan. De familie Schevichaven en Adriaan van Inneveldt krijgen nog geld, dus laten zij in 1720 beslag leggen op een deel van het bezit van de hele Menthenfamilie in de heerlijkheid Gent. Het gaat om een Bouwhoff, groot omtrent 34 mergen bouwlant en 9 morgen weijlandt .

In 1721 laat de weduwe van de burgemeester van Nijmegen er weer beslag op leggen.

IIIc

Jacob/Jacobus Menthen, luitenant ten dienste van de Staat, ged. Arnhem 16-08-1691, overl. tussen 1731 en 1749, tr. Arnhem 22-11-1718 **Engeltje/Engelberta Engelen**, overl. Westervoort 14-11-1774, d.v. Engelbert Engelen, wijnkoper te Arnhem en Johanna Elberts van Wolfhezen.

Uit dit huwelijk;

1. **Megtelina**, ged. Arnhem 07-08-1719.
2. **Godefriedus**, ged. Arnhem 30-03-1721, volgt IVc.
3. **Johanna Christina**, ged. Maastricht 13-12-1722.
4. **Christoffel Rockus**, geb. Elst 21-10-1725.
5. **Engelbert**, geb. Arnhem 05-12-1728.

In 1731 leven er nog drie kinderen. Op 24 dec 1749 stierf een kind van de weduwe Menthen te Arnhem.

Zij hadden bezit:

In maart 1721 kopen ze een zeker huis en schuur, staande en gelegen alhier in de Varkenstraat, door weduwe de Beus tegenwoordig bewoond wordende, en zulks voor een somma van 617 gl.

Op 18 april 1722 verkopen ze voor 600 gulden hun huis en schuur, staande en gelegen in de Varkenstraat te Arnhem, alwaar uithangt de Prins van Vriesland. Voor 1100 gulden verkopen zij hun huis, schuur en hof, staande en gelegen te Arnhem aan de Oude Kraen, maar financieel konden ze niet rondkomen want in 1731 droeg de gouverneur in Suriname en kapitein der infanterie Carel de Cheusses Jacob Menthen voor ter bevordering tot vaandrig. "Hij had een vrouw en drie kinderen", schreef de gouverneur en zou "wanneer hij de rang niet kreeg zeker van honger en gebrek omkomen".

Hij was in 1720 nog luitenant werd daarna in 1731 vaandrig. Dit is een reserve officiersrang (een rang net onder 2^e luitenant – red.) Vreemd is dat op 24 nov. 1730 te Arnhem Albert Walburgh en Peter Alpers, aangesteld worden als mombers over de kinderen van Jacobus Menthen en Engelberta Engelen.

IVc

Godefridus Menthen, ged. Arnhem 30-03-1721, luitenant in het regiment van de luitenant-generaal van Brakel, overl. voor 11-05-1764, tr. Rheden 30-08-1750 **Gosijna van der Steeg**, ged. 1731, d.v. Everhardus van der Steeg, predikant te Rheden, en Christijna van Innevelt.

Uit dit huwelijk:

1. **Christijna**, ged. Rheden 29-07-1753, overl. Hengelo (Gld) 15-12-1829, tr. Hengelo (Gld) 06-04-1788 **Jan Onstenk**, stoelenmaker te Hengelo. Ze vertrekt 31-12-1788 met attest naar Hengelo.
2. **Jacoba Engelbarta**, ged. Rheden 28-08-1757, overl. voor 1766.
3. **Jacobus Adrianus**, ged. Rheden 27-08-1758, overl. voor 1766.
4. **Christoffel Rokus Willem Jan**, ged. Rheden 15-08-1762, volgt Va.

Godefridus werd lidmaat met Pinksteren 1752, aangenomen met attest van Doornik.

Godefridus kreeg 1000 gulden van Philip Christoffel Menthen.

Gosyna van der Steeg stelt na de dood van haar man Godefridus Menthen tot hulder Albertus van Beest en maakt dit leen deylbaar onder hare nagelatene kinderen, 11 May 1764.

18-08-1766 Derk van der Steegh en Daniel van Zadelhoft als aangestelde voogden over de twee onmondige kinderen van Gosina van der Steegh bij wijle de leutenant Godefridus Menthen in Ehe verwekt

Bovengenoemde predikant Everhardus van der Steeg had drie kinderen. Zijn zoon Derk had op 14 september 1775 Derk de Beus doodgeschoten. Everhardus vroeg aan het hof toestemming om zijn zoon te onterven wegens deze moord en zijn losbandige leven.

De grootvader van Gosijna was Adriaan Inneveld, die diverse huizen bezat in Arnhem en een Erve in Giesbeek onder Lathum, later genoemd De Veerstad, in 1719 bewoond door Henrik Henriksen en Aaltje Geessoor. Gosijna erft De Veerstad.

Augustus 1766 de magescheid acte van boedelhoudster Gosyna voordat ze hertrouwt met Geurt Wielhesen:

1. erf en goed genoemd Giesbeek met bouw en weilanden onder de heerlijkheid Bhaer en Lathum gelegen en door Jan Hendrik Evers in pacht
2. zes duizend negenhonderd 21 gulden thien stuyvers en twaalf penningen 6921-10-12 schuld kinderen moeten elk de helft betalen

3. alle getimmer op Erve Giesbeek en de dijken en de krib of waterwerken in behoorlijke en goede staat te moeten maken, dat de landerijen door de rivier de IJssel niet komen te verliezen.

Op 3 sept 1766 trouwt ze met Geurd Wielhesen, geb. Arnhem 1741, z.v. Gerrit Wielhesen en Jantien Schellekes. Met hem krijgt ze nog drie kinderen. Ze stierf 21-11-1803 te Rheden. De kinderen laten een boedelscheiding opmaken bij Notaris L.J. van der Sluis, te Velp op 29-10-1818.

Partijen: Christina Menthen, vrouw van Jan Onstenk, stoelenmaker te Hengelo; Christoffel Rokus Willem Jan Menthen, bouwman te Lathum; Godefridus Wielheesen, bouwman op De Steeg; Jannetje Wielheesen, vrouw van Cornelis Berendsen, bouwman te Drempt, en Everardus Wielheesen, te Rheden, laten een boedelscheiding opmaken van de nagelaten onroerende goederen van wijlen hun (schoon)moeder Gosijna van der Steeg, eerst weduwe van Godefridus Menthen, laatst van Geurt Wielheesen. De goederen zijn gelegen te Rheden, Worth-Rheden, Velp, (het schependom) Arnhem, Driel en Lathum, alles ter gezamenlijke waarde van 19.800 gld.

Va

Christoffel Rokus Willem Jan Menthen, ged. Rheden 15-08-1762, landbouwer, overl. Angerlo 16-08-1838, otr./tr. 03/17-05-1789 **Clara van Heuven**, ged. Rheden 21-09-1760, overl. op de Vheerstad 21-11-1803, d.v. Gerrit van Heuven schoolmeester, koster en kerkmeester Rheden en Jakomijne van der Laak.

Zij is 's-morgens bijgezet en een uur geluid op 26 november 1803.

Uit dit huwelijk:

1. **Godefridus**, geb./ged. Rheden 02/07-03-1790, overl. ald. 05-02-1812.
2. **Gerrit**, geb./ged. Rheden 06/11-09-1791, volgt VIa.
3. **Everhardus**, geb./ged. Rheden 16-09-1792, begr. ald. 05-10-1792.
4. doodgeb. kind, geb./begr. 17-12-1793. Voldaan met 25 stuivers den 4 februari 1794.
5. **Everhardus**, geb./ged. Rheden 30-12-1794/04-01-1795, volgt VIb.
6. **Jacob**, geb. Rheden 09-01-1797, overl. op de Veerstad 15-07-1797.
7. **Jacob**, geb./ged. Rheden 31-08/02-09-1798, volgt VIc.
8. naamloos kind, geb./overl. Rheden 23-09-1800, een ½ uur oud.

Christoffel Menthen bezit de hofstede Veerstad, gelegen onder Lathum, groot 49 bunders, 75 roeden en 90 ellen, kadastraal sectie A te Angerlo.

Op 23-01-1838 wordt er publiek verkocht: 6 paarden, 22 stuks guste en dragende koeien, 3 ossen, 1 springstier, 13 kalveren, 9 vette varkens, 2 boerenwagens, 4 karren, voorts ploegen, eggen en verdere tot bouw- en melkerij behorende goederen en huiselijken inboedel.

Volgens de Memorie van successie Doesburg overleed hij in zijn huis in Lathum en liet hij onroerend goed na.

Vla

Gerrit Menthen, geb. Rheden 06-09-1791, lidmaat in Rheden 25-04-1810, bouwman, rentmeester, won. te Lathum op de Veerstad, overl. Angerlo 11-01-1866, tr. Rheden 30-11-1833 **Mechtelina Wolters**, geb. Hengelo 24-11-1801, bij haar huwelijk won. te Rhedersteeg, d.v. Derk Jan Wolters en Aaltjen de Winkel. De Veerstad gaat over op zoon Derk.

Uit dit huwelijk:

1. **Christoffel Rokus Willem Jan**, geb. Rheden 06-05-1835, overl. Zutphen 14-01-1862.
2. **Derk Godefridus**, geb. Rheden 12-11-1836, volgt VIIa
3. **Carel Susan**, geb. Angerlo 11-01-1839, tr. Angerlo 1868 **Thonia van Zadelhoff**. Zij zorgen voor een groot nageslacht in de provincie Utrecht. Dit nageslacht wordt in dit artikel niet besproken.
4. **Gerrit**, geb. Angerlo 25-12-1840, volgt VIIIb
5. **Aaltje**, geb. Angerlo 06-10-1842, overl. Apeldoorn 06-11-1917, tr. Angerlo 1868 **Hendrik Jan Elbers van der Burg**.
6. **Everhardus**, geb. Lathum 15-05-1844, overl. Angerlo 14-05-1876.

VIIa

Derk Godefridus Menthen, geb. Rheden 12-11-1836, landbouwer op de Veerstad, overl. ald. 22-12-1905, begr. aan de zuiderkant afdeling. begraafplaats Pinkelsweg te Rheden, tr. Rheden 23-04-1868 **Hendrika de Roos**, geb. De Steeg 03-02-1836, overl. Rheden 07-12-1915, d.v. Roelof de Roos en Gerritje Wouters.

Uit dit huwelijk:

1. **Mechtelina Gerharda**, geb. Angerlo 24-08-1869, overl. Zutphen 09-12-1909, tr. Angerlo 18-06-1891 **Gerrit Jan van der Linde**, geb. Zutphen 22-04-1870, bakker, overl. na 1943.
2. **Gerharda Frederika Wilhelmina**, geb. Angerlo 12-02-1871, overl. Angerlo 16-03-1874.
3. **Roelof Gerrit**, geb. Angerlo 06-12-1875, boerenknecht, overl. Doesburg 05-12-1928.

Bouwplaats.

Woensdagen 8 en 22 Mei '94,
nam. 1 uur, zal bij hoogen geveild
en verkocht worden, in het *Wapen*
van Athlone, te De Steeg :

De Bouwplaats „De **Veer-**
stad” met uitmuntend **Bouw-**
Weiland, gelegen onder **Giesbeek**
aan den Yssel, tegenover het sta-
tion De Steeg, ter grootte van
14.37.00.

Breeder bij biljetten omschreven
en inlichting te bekomen bij Not.
J. N. VAN DER BOON, te Doesburg.

Op 8 mei 1894 wordt de bouwplaats Veerstad verkocht, gelegen onder Giesbeek bij het Rhedens veer tegenover het station De Steeg, bestaande uit een boerenhuis met deel, vee en paardenstallingen, schuur met zomerhuis, grote schuur en 4 roeden hooiberg, erf, boomgaard en uitmuntende bouw en weilanden ter grootte van 14,37 ha.

De boerderij lag op een terp en werd gekocht door Hendrik Heebink, landbouwer uit Doetinchem.

VIIb

Gerrit Menthen, geb. Angerlo 28-12-1840, kruidenier, overl. Arnhem 10-04-1900, tr. Arnhem 26-04-1871 **Femma ten Cate**, geb. Arnhem 04-12-1843 overl. ald. 10-08-1913, d.v. Roelof ten Cate en Tonia van Zadelhof.

Uit dit huwelijk:

1. **Antonia Megtelina**, geb. Arnhem 13-04-1872, overl. Middelharnis 28-09-1942, tr. Arnhem 24-04-1901 **Steven van Beek**, geb. Westervoort 11-03-1874, overl. Deventer 27-02-1938, z.v. Steven Jansen van Beek en Wanderina Everdina Driessina van Zadelhoff.
2. **Gerharda Megtelina**, geb. Arnhem 27-03-1873 overl. ald. 03-08-1873.
3. **Gerrit**, geb. Arnhem 16-09-1874 overl. ald. 27-09-1874.

4. **Meghelina**, geb. Arnhem 10-07-1876, overl. ald. 04-06-1877.
5. **Aleida Femma**, geb. Arnhem 19-01-1878, overl. ald. 02-01-1967, tr. Arnhem 01-08-1909 **Aalbert Cornelis van Leersum**, geb. Baarn 09-06-1878, boekhouder, overl. Arnhem 31-03-1946, z.v. Arris van Leersum en Cornelia van Hornsveld.
6. **Petronella**, geb. Arnhem 15-08-1879, overl. ald. 20-01-1953, tr. Arnhem 07-08-1906 **Cornelis Adrianus Tiemens**, geb. Arnhem 14-07-1881, leraar ambachtschool, overl. ald. 30-11-1951.
7. **Megtelina Gerredina**, geb. Arnhem 01-05-1882, overl. ald. 07-09-1883.

Vlb

Everhardus Menthen, geb. Rheden 30-12-1794, kruidenier, overl. Arnhem 09-11-1873, tr. Arnhem 06-05-1835 **Caatjen van der Horst**, geb. Brummen 04-11-1804, overl. Arnhem 17-12-1883, d.v. Hendrik van der Horst en Gerritjen Gerrits.

Uit dit huwelijk:

1. **Clara Gozijna**, geb. Arnhem 30-09-1836, overl. ald. 18-08-1860, tr. Arnhem 12-08-1858 **Rudolph Alexander Hooijer**, geb. Arnhem 28-11-1831, overl. ald. 04-07-1899, z.v. Brandt Hooijer en Gerritje Bruijl.
2. **Hendrik Kasimir**, geb. Arnhem 12-09-1838, overl. Bergen op Zoom 17-06-1852 op 14 jr leeftijd na een ziekte van weinige dagen.
3. **Gerritje Christina**, geb. Arnhem 15-12-1840, overl. ald. 06-01-1904, tr. Arnhem 15-04-1863 **Geurt Alexander van Heuven**, geb. Arnhem 30-11-1836, overl. ald. 25-07-1890, z.v. Engelbert Wiegman van Heuven en Jockemijne Geertruida van Zadelhoff.
4. **Willemina Johanna**, geb. Arnhem 21-05-1845, overl. Utrecht 16-10-1915, tr. Arnhem 13-08-1884 **Gerrit Casimir van Beijnum**, geb. Utrecht 13-06-1843, overl. ald. 05-01-1915, z.v. Johannes Marinus van Beijnum en Berendina Johanna van der Horst
5. **Rokus Everhardus**, geb. Arnhem 27-04-1848, volgt VIIIc.

Everhardus Menthen was kruidenier en plaatste de volgende personeelsadvertenties;

In 1856: "kruidenier zoekt protestante leerling niet jonger dan 15 jaar in kruidenierszaak".

In 1860: "men verlangt eene dienstmaagd welke eene burgerpot kan koken, Rijnstraat Arnhem".

VIIc

Rokus Everhardus Menthen, geb. Arnhem 27-04-1848, overl. ald. 30-01-1923, tr. Arnhem 09-07-1873 **Gerharda Cornelia van Heuven**, d.v. Engelbert Wiegman van Heuven en Joekemijne Geertuida van Zadelhoff.

Uit dit huwelijk:

1. **Everhardus**, geb. Arnhem 19-12-1874, overl. voor 11-10-1878.
2. **Catoo Clara Goziena**, geb. Arnhem 19-12-1874, overl. ald. 29-11-1956, tr. 22-03-1900 **Gerrit Berends**, geb. Arnhem 03-02-1876, boekdrukker, in 1934 directeur drukkerij, z.v. Hendricus Jacobus Berends en Jenneke Heuven.
3. **Jacomina Geertruida**, geb. Arnhem 25-06-1876, overl. ald. 23-10-1877.
4. **Everhardus**, geb. Arnhem 11-10-1878, apotheker, tr. Brummen 05-09-1916 **Berendina Hermina van der Horst**, geb. Brummen 03-03-1891, d.v. Jacobus Johannes van der Horst en Teuntje Wagenvoort.
5. **Jacomina Geertruida**, geb. Arnhem 11-08-1880, overl. ald. 23-06-1922.
6. **Johan Karel**, geb. Arnhem 18-03-1883, overl. Breukelen-Sint Pieters (Stichtse Vecht) 26-01-1945.
7. **Gerda Christina**, geb. Arnhem 17-03-1894, overl. ald. 26-09-1894.

VIc

Jacob Menthen, geb./ged. Rheden 31-08/02-09-1798, overl. ald. 11-04-1869, tr. Angerlo 05-05-1830 **Gerritje Scholten**, ged. Voorst 25-08-1803, overl. Rheden 07-09-1879, d.v. Harmen Scholten en Derkjen Jansen Nieuwenhuis.

Uit dit huwelijk:

1. **Clara**, geb. Rheden 18-07-1830, overl. ald. 16-09-1857, tr. Rheden 08-04-1854 **Lammert Jansen**, geb. Rheden 24-03-1829, bouwman, overl. ald. 22-03-1909, won. ald., z.v. Gerrit Jansen, landbouwer, en Willemken Snijders.
2. **Dirkje**, geb. Rheden 08-10-1831, overl. Warnsveld 11-11-1908, ongehuwd.
3. **Gosijna Jacomijna**, geb. Rheden 15-06-1833, dienstbode, overl. Velp 06-06-1876, tr. Rheden 18-08-1864 **Hendrikus Velthorst**, geb. Borculo 26-11-1833, koetsier, overl. Arnhem 11-06-1897, z.v. Hendrik Velthorst en Cornelia Damer.
4. **Christoffel Rochus Willem Jan**, geb. Rheden 06-05-1835, eerste luitenant, overl. in 1872 aan boord van een schip bij Soerabaja. Hij was in 1862 2^e luitenant kwartiermeester van de militaire administratie.
5. **Herman Godefridus**, geb. Rheden 23-06-1837, overl. ald. 23-03-1838. De memorie meldt dat zijn hele nalatenschap bestaat uit weinig kleederen met een waarde van zes gulden. De begrafenis kostte tien gulden.
6. **Hermina Godefrida**, geb. Rheden 26-02-1839, overl. Warnsveld 13-02-1919, ongehuwd.

7. **Gerrit**, geb. Rheden 19-06-1841, tr. Rheden 20-04-1871 **Johanna van 't Lindenhout**, geb. De Steeg (Rheden) 29-04-1843, overl. Rheden 31-01-1904, d.v. Sander van 't Lindenhout en Willemina Belder.
8. **Jacoba Catharina**, geb. Rheden 30-05-1843, overl. Arnhem 03-06-1897, tr. Rheden 16-11-1876 **Hendrikus Velthorst**, weduwnaar van haar zus (3) Gosijna Jacomina.
9. Doodgeboren dochter, geb./overl. Rheden 04-06-1845.
10. **Herman Godefridus**, geb. Rheden 29-05-1846, volgt VIII.

VIIId

Herman Godefridus Menthen, geb. Rheden 29-05-1846, timmerman, later aannemer, overl. Arnhem 13-09-1886, tr. Rheden 02-04-1870 **Philippina Groenewoud**, geb. Rheden 27-07-1845, overl. ald. 02-09-1926, d.v. Cornelis Teunis Groenewoud en Philippina Snitzeler.

Uit dit huwelijk:

1. **Jacoba Catharina**, geb. Rheden 24-06-1871, overl. Zutphen 26-10-1938, tr. Rheden 08-11-1900 **Marcus Hiemstra**, geb. Baarderadeel 29-03-1872, agent van politie, overl. Arnhem 14-03-1941, z.v. Michiel Gerrits Hiemstra en Trijntje Gerrits Krol.
2. **Cornelis Teunis**, geb. Rheden 27-07-1873, timmerman, overl. ald. 25-02-1936, ongehuwd.
Hij stak de Rijksweg over met de fiets, werd aangereden en was op slag dood. Hij was enigszins doof.
3. **Philippina**, geb. Rheden 14-11-1875, overl. Zutphen 14-10-1944, tr. Zutphen 06-03-1901 **Johannes Jacobus Bobbink**, geb. Zutphen 24-09-1872, voerman, overl. ald. 23-08-1961, z.v. Jacob Bobbink en Christina Geertrui Teunissen.
Philippina stierf op 14-10-1944 in Zutphen tijdens een bombardement.
4. **Hermina Godefrida**, geb. Rheden 20-04-1878, overl. Alkmaar 11-03-1932, tr. Alkmaar 28-09-1905 **Wijpkema**, geb. Slochteren 24-12-1879, bakker, overl. na 1942, z.v. Pieter Wijpkema en Grietje Veldman.
5. **Christoffel Rookes Willem Jan**, geb. Rheden 26-05-1883, aannemer, overl. ald. 05-12-1947, tr. Brummen 22-07-1905 **Mina Hartskeerl**, geb. Brummen 29-12-1883, d.v. Albert Hartskeerl en Mina Bennink.
Uit dit huwelijk 8 kinderen.

IIIId

Christoffel Rochus Menthen, ged. Arnhem 13-04-1693, auditeur militair, directeur der militaire betalingen op de Veluwe en in 1748 burgemeester van Arnhem, overl. Arnhem 04-03-1749 (aan een beroerte), tr. Oosterbeek 14-06-1740 zijn nicht **Geertruid Menthen**, geb. Arnhem 26-11-1704, overl. na 1763. d.v. Wilhelm Menthen en Sophia Engelen; zie voor Geertruid IIIa, 5^e kind.

Uit dit huwelijk:

1. **Godefried Willem**, ged. Arnhem 23-4-1741, overl. ald. 1743

2. **Lucretia**, ged. Arnhem 01-01-1745.

In sept. en nov. 1743 overleed te Arnhem een kind van Christoffel Rochus.

Christoffel Rochus Menthen studeerde rechten aan de universiteit van Harderwijk en promoveerde 12-09-1715. Hij legde de eed af 07-03-1716.

Dr. Menthen schold in 1722 dagelijks in herbergen en koffiehuzen op de magistraat en het college. Als hij weer eens kwaad sprak over een raadslid of een lid van de St. Lucasbroederschap werd hij naar het raadhuis gebracht alwaar hij zonder proces in hechtenis werd genomen.

In 1732 woonde hij in de Broederstraat Arnhem. Lijkt later op het familiebezit de Waterberg te gaan wonen.

Hij wordt lid van de Sint- Nicolai Broederschap te Arnhem.

De stedelijke herbergen deden dienst als locaties waar overheidspersoneel zich op stadskosten na drukke bezigheden verpoosden. Ze waren een beste klant van de herbergiers. In het raadhuis tijdens vergaderingen werd menig litertje wijn vanuit de herberg gebracht.

IIIe

Willem Jan/Johan Menthen, geb. Arnhem 09-11-1697, kapitein-luitenant bij een Regiment Cavallerie van de heer van Perck in dienst dezer landen, overl. na mei 1752 en voor 03-11-1753, tr. Homoet 14-08-1731 **Albertina Huyghens**, ged. Arnhem 20-08-1700, overl. Wageningen 30-10-1767, d.v. Diederik Huyghens, kolonel van een regiment voetknechten en Maria van Ommeren.

Uit dit huwelijk:

1. **Godefrida Christina**, geb. Wageningen 29-06-1732, overl. Deventer 17-04-1813, in 1750 lidmaat in Wageningen, tr. Wageningen 17-08-1768 **Jan Hendrik Mosburger**, luitenant-kolonel in Nederlandschen dienst in het regiment van den Prins van Baden-Durlach, laatst wednr. van Margaretha Catharina van Hasselt, overl. Zutphen 12-04-1769, z.v. Hendrik Mosburger, luitenant kolonel der Infanterie en Maria Magdalena de Sandra.

De weeskamer te Zutphen vermeldt op 19 juli 1773 dat Godefrida de stiefmoeder is van zijn kinderen. Er is een aanzienlijke hoeveelheid bezittingen ter waarde van 28.000 gulden, jaarlijks krijgt zij als weduwe 3.114 gulden.

2. **Maria Dorothea**, ged. Arnhem 09-09-1734.

3. **Engelbert**, ged. Zutphen 12-02-1737, overl. 06-02-1775 op zee op weg naar Batavia, tr. Amsterdam 06-11-1772 **Gesina Nieuwenhuijs**.
Engelbert werd vanaf 1753 beleend met een deel van de hoge heerlijkheid Wolfswaard onder Wageningen. In 1765 verkocht hij zijn aandeel in die rechtsmacht aan Rudolph Willem van Pabst.
Hij ging in dienst als sergeant bij de VOC en vertrok op 15-09-1774 met het schip 'Jonge Lieve' naar Batavia. Hij stierf op zee op 06-02-1775, elf dagen voor zijn schip Kaap de Goede Hoop bereikte.
4. **Geertruit**, ged. Wageningen 13-11-1740.
5. **Wilhelmina Johanna**, ged. Wageningen 26-05-1743, overl. Den Haag 26-06-1807, tr. Wageningen 18-10-1765 Mr. **Dirk Klerck**, geb. Zutphen 12-09-1738, z.v. Jeronimus Klerck en Anna Theresia Wartel. Hij werd burgemeester der stad Rhenen, gecommitteerd in de Staten van Utrecht, raad ter admiraliteit van West-Friesland en het Noorderkwartier.

De broer van Albertina is Everhard Rudolf Huijgens, burgemeester van Arnhem. Bij het magescheid na hun vaders overlijden vererft de titel Heer van Wolfswaard op haar man en later op haar zoon. Ze bezitten de grote Doornweerdse of Huygense tiend onder Ede in 1751. Als Willem Jan Menthen overlijdt wil Albertina een meerderjarig verklaring van het hof voor haar zoon Engelbert.

Van haar oom Reinier van Ommeren erft ze een huis in de Oeverstraat te Arnhem, ze verkopen het in 1739 voor 6.825 gulden. Een bedrag wat nu 71.000 euro zou zijn.

In 1739 wordt Willem Jan lidmaat in Wageningen.

In 1740 dient hij in het regiment van de heer Baron van Keppel.

Albertina werd in 1739 lidmaat te Wageningen.

Bronvermelding

Google books

Gelders archief

Regionaal archief Zutphen

Nederland's Patriciaat

Nederland's Adelsboek

Archief Utrecht

<http://www.delpher.nl/>

Algemeen Nederlands familieblad, 1903

Bijdragen en Mededelingen 1898-1998 op twee CD-Rom's

De Navorscher tijdschrift

Gens Nostra, Tijdschrift van de Nederlandse Genealogische Vereniging
KERKKAMP, H., Rhedens verleden. Oudheidkundige Kring Rheden-Rozendaal, 1960

Stadsarchief Amsterdam

De Nederlandsche Leeuw: maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Om werk van jullie te hebben: plantageslaven in Suriname, 1730-1750- Ruud Beeldsnijder

Bijdragen tot de geschiedenis der rechtspleging in Gelderland, bijzonder te Arnhem- J.W. Staats Evers, 1865

Grepen uit de Gelderse historie-Jappe Alberts. Zutphen, De Walburg Pers, 1972

Gerrie Willemsen e.a., *Historie IJsseldorpen Lathum – Giesbeek – Angerlo*.
Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar, 2014

De Menthenberg, Arnhem

Ter gelegenheid van ons jubileum hebben wij **40 vragen** voor u bedacht. De winnaar krijgt van ons gratis een jaar lidmaatschap! U kunt uw oplossing inzenden per brief en per mail.

Doet u mee?

Mailadres: secretaris@veluwsegeslachten.nl en het postadres is: Secretariaat Veluwse Geslachten, De Cotelaer 34, 3772 BP Barneveld. **De inzending sluit op 14 november 2015.**

In welke drie plaatsen hebben we de afgelopen 10 jaar de voorjaarsbijeenkomst gehouden? NIneoe, edehre, warrikhjed

Waar gaat het over wanneer je in een oude acte de woorden 'oude schilden' en 'cromsteert' leest?

Wat was en wat moest er gebeuren met 'een reisich peert'?

Was iemand die 'schoyer' heette een schooier in onze begrippen?

Wat het gericht betreft was de Veluwe verdeeld in Veluwe en Veluwezoom. De Veluwezoom begon bij Renkum en hield op bij Voorst. Klopt dat?

Voor de Franse tijd (zeg 1800) werden de besluiten van het scholtambt aan de burgers door een bode met een staf rondgebracht. Waarom die staf?

Hoeveel jaren telt een generatie in de genealogische overzichten gemiddeld?

Waar precies werd in vroegere tijd 'de vierschaar gespannen'?

Wat waren 'dienstmannen' en hadden die meer of minder rechten dan de zogenaamde 'vrijen'?

Wat waren rijstvoeders, rookhoenders en kapoenen en wie moest die aan wie leveren?

Wie waren de oprichters van Veluwse Geslachten?

Bij veel boerderijen op de Veluwe stond vroeger een schaapskooi. Werden de schapen gehouden voor het vlees, de wol, of de mest?

In 1584 verhuisde de Staten van Gelderland de Gewestelijke Munt van Nijmegen naar Harderwijk. Waarom deed men dat?

Wanneer werd de Gelderse munt opgeheven?

Door wie werd de Gelderse munt opgeheven en waarom?

Wie wordt ook wel de hervormer van de Veluwe genoemd ?

Hoeveel sche(e)pel gaan er in een mud?

'Ere wie ere toekomt' Wat en wie bedoelen we?

Wat is het verschil tussen een parenteel en een genealogie?

Wat is het verschil tussen een stamreeks en een kwartierstaat?

Wanneer en waar staan de vrijwilligers VVG tot uw beschikking?

Wie is bibliothecaris van de VVG?

Wat is het adres van de website?

Wie is de webmaster van de VVG?

Wat is het verschil tussen tienden en tynsen?

Waarom werd je vroeger in een doopregister ingeschreven?

Wat was vroeger een "pisdief"?

Waar komt het woord "kwartierstaat" vandaan?

Wat is 'heerstedegeld'?

Noem 2 lengtematen in de rubriek 'signalement' die werden gebruikt op het certificaat van de Nationale Militie.

Wat werd er beschreven in het 'kohier van het Veefonds'? (volledig beantwoorden!)

Welke methode geeft het meest brede overzicht van je familie?

Mocht voor 1815 een stiefzoon met zijn stiefzuster trouwen?

Wat was er zo bijzonder aan het Engelandersholt?

Wat was en wat deed een Drost van de Veluwe?

'Veluwse Geslachten' zijn dieren die klaar zijn voor de braadpan. Is dit juist?

Wat wordt er bedoeld wanneer er in een oude acte over een 'vim' wordt gesproken?

Wanneer er door een oude overlijdensacte in de begraafboeken strepen werden gezet wat betekende dat dan?

In deze quiz klopt gewoon iets niet! Wat klopt er niet?

Correcties en aanvullingen

Prof. Dr. Arnold Albert van Ruler, door Tijs van den Brink, VG jg. 40, nr. 3, 2015, blz. 55-59:

III

Aart van Ruler, geb. Zwartebroek 27-02-1838. Hij is getrouwd (burgerlijk huwelijk) te Barneveld i.p.v. Garderen 08-02-1872.

V

Aart Jochemsen van Ruler, overl. Lunteren 08-03-1853

Annetje Wouters Top, overl. Lunteren 27-05-1843

Gerco Klopman

Genealogie Aartsen –Harskamp, Hoog Baarlo, Velp, door Jan F. van der Wal, VG jg. 40, nr. 2, blz. 7-15

Door Ad van de Kaa (avdkaa@planet.nl), Gerco Klopman (gercoklopman@kpnmail.nl) en Jan F. van der Wal (jfvdwal@wxs.nl)

De belangrijkste conclusies zijn:

1. Elbert Aartsen (II) heeft andere ouders.
2. Zijn zoon Aart (kind 3 uit zijn 1^e huwelijk) heeft nageslacht. Dit is in manlijke lijn uitgestorven.
2. Elbert Aartsen (II) heeft nog 2 kinderen uit zijn 2^e huwelijk.
3. Het 2^e kind Aart (geb. 1803) uit dit huwelijk is de stamvader van de Velpse tak, niet het 1^e kind Aalt (geb. 1802), dat jong gestorven is.

I

Aart Elbertsen, zn. van *Elbert Janssen en Nelletje Jacobs*, geb. Harskamp, ged. Otterlo 05-08-1736, overl. Harskamp 15-04-1810, begr. Otterlo 18-04-1810, otr./tr. (1) Otterlo 04-02/25-04-1762 **Hendrikje Alberts**, ged. Beekbergen 15-02-1731, overl.¹ Harskamp 04-08-1797, begr. Otterlo 08-08-1797, d.v. Albert Lubbertsen en Gerritien Otten; *zij woont bij huwelijk te Westeneng*, otr./tr. (2) Otterlo 26-07/11-08-1799 **Hendrikje Otten van Dijk**, (wed. van **Gijsbert Beertsen**), geb. Eschoten, ged. Otterlo 13-04-1760, spinster, *woont in 1829 te Amersfoort*, d.v. Oth Willemsen van Dijk en Gesina Hendriks

---

¹ Laat man en kinderen na.

Uit het 1e huwelijk:

1. **Nelletje**, geb. Harskamp, ged. Otterlo 13-02-1763
2. **Elbert**, geb. Harskamp, ged. Otterlo 10-06-1764, *volgt II*
3. **Gaartje**, geb. *op de Ast* te Westerhuis, ged. Otterlo 09-11-1766
4. *Levenloos kind*, geb./overl. 13-05-1769, begr. Otterlo 16-05-1769
5. **Nelletje**, geb. *op de Ast* te Westerhuis 07-04-1772, ged. Otterlo 12-04-1772

II

Elbert Aartsen, geb. Harskamp, ged. Otterlo 10-06-1764, dagloner, overl. Otterlo 28-07-1828, otr. Otterlo 10-02-1792, tr. (1) ald. 26-02-1792 **Aaltje Jansen**, geb. Otterlo '*op de Ploegsmaat*', ged. ald. 06-08-1760, overl. Harskamp 04-05-1801, begr. Otterlo 08-05-1801, d.v. Jan Aartsen en Evertje Jans, otr. Otterlo 09-10-1801, tr. (2) ald. 25-10-1801 **Maartje Aalberts de Bruin**, ged. Hoogland 23-08-1772, overl. Otterlo 08-12-1844, d.v. Aalbert Barendsen en Cornelia Hanneke

Uit het 1e huwelijk:

1. **Hendrikje**, geb. Harskamp 07-12-1792, ged. Otterlo 23-12-1792, overl. Gelders Veenendaal 12-03-1877, tr. Veenendaal 05-03-1818 **Gerrit Verburg**, ged. Veenendaal 09-05-1779, wolkammer, overl. ald. (*Stichts*) 13-11-1835, z.v. Jacobus Verburg en Metje Schuurman
2. **Aart**, geb. Harskamp 16-08-1795, ged. Otterlo 23-08-1795, overl. Harskamp 23-10-1796, begr. Otterlo 26-10-1796
3. **Aart**, geb. Harskamp 11-01-1798, ged. Otterlo 21-01-1798, *volgt IIIa*
4. **Evertje**, geb. Harskamp 27-05-1800, ged. Otterlo 08-06-1800, overl. Arnhem 23-12-1862, tr. Arnhem 19-05-1830 **Johannes Bous**, ged. Arnhem 13-04-1797, leidekkersknecht, opperman, overl. ald. 30-07-1866, z.v. Johannes Bous en Willemina Schouten

Uit het 2e huwelijk:

5. **Aalt**, geb. Harskamp 16-07-1802, ged. Otterlo 25-07-1802, overl. Harskamp 18-09-1802, begr. Otterlo 21-09-1802
6. **Aalt**, geb. Kootwijkerbroek 10-12-1803, ged. Kootwijk 18-12-1803, *volgt IIIb*
7. **Cornelia**, geb. Kootwijkerbroek 12-03-1805, ged. Kootwijk 07-04-1805, overl. Kootwijkerbroek 04-05-1805, begr. Kootwijk 08-05-1805

IIIa

Aart Aartsen², geb. Harskamp 11-01-1798, ged. Otterlo 21-01-1798, heidemaaiër, dagloner, landbouwer, overl. Gelders Veenendaal 05-05-1862, tr. (1) Veenendaal 06-05-1826 **Jantje van Kooten** (*ook: Jannetje Teunissen*), geb. Scherpenzeel 20-01-1797, ged. ald. 05-02-1797, overl. Gelders Veenendaal 03-04-1830, d.v. Jan Willemsse van Kooten, *arbeider* en

² In enkele akten ten onrechte Aalt Aartsen genoemd.

Aartje Berends Jakke, tr. (2) Veenendaal 29-03-1832 **Jacoba Hartman**, geb. Amsterdam 05-03-1803, ged. ald. (*Nieuwe Kerk*) 09-03-1803, spinster, overl. Gelders Veenendaal 17-09-1878, d.v. Jacobus Hartman en Maria Blonk

Uit het 1e huwelijk:

1. **Jan Anthonie Aartsen (ook gen. Aarsen)**, geb. Gelders Veenendaal 01-02-1827, volgt IVa.

Aalt Aartsen tr. (2) Veenendaal (Ut) 29-03-1832 **Jacoba Hartman**, geb. Amsterdam ca. 1803, spinster, overl. Ede 17-09-1878, d.v. Jacobus Hartman en Maria Blonk.

Uit dit huwelijk:

2. **Aaltje**, geb. Veenendaal 18-01-1833, overl. Ede 11-05-1882, tr. Veenendaal 08-03-1856 **Cornelis Johannes Hardeman**, wolkamer, geb. Veenendaal 13-01-1826, z.v. Cornelis Hermsen Hardeman en Maria Gerardina Derkesen van Leusden; hij hertr. Ede 03-05-1884 Petronella Sukkel, geb. Veenendaal 02-12-1840, d.v. Huibert Hendriksz Sukkel en Rijna (Rijntje) Abrahams Goudkuijl.

3. **Maria**, geb. Veenendaal 28-09-1834, naaister, overl. Ede 21-04-1917, tr. Ede 08-08-1868 **Hendrik Sukkel**, landbouwer, geb. Ede (Gelders Veenendaal) 08-04-1837, overl. Ede 19-04-1902, z.v. Huibert Hendriksz Sukkel en Rijna (Rijntje) Abrahams Goudkuijl.

4. **Gerritje**, geb. Veenendaal 07-02-1836, overl. Ede 13-10-1919, tr. Ede 21-06-1862 **Peter Lourens**, geb. Veenendaal 22-12-1835, landbouwer, overl. Ede 18-02-1902, z.v. Johannes Lourens (kleermaker en arbeider) en Hendrika Peurs.

5. **Aalbert**, geb. Veenendaal 06-12-1840, overl. ald. 30-07-1855.

6. **Johanna**, geb. Veenendaal 16-07-1842, overl. Ede 19-02-1902, tr. Veenendaal 01-08-1868 **Cornelis van Engelenburg**, geb. Veenendaal 22-12-1835, overl. na 19-02-1902, z.v. Barend Gijsbertsz van Engelenburg en Cornelia van Egdome.

Uit de huwelijksbijlagen (*Veenendaal 1832, akteno. 5*) blijkt dat het hier (IIIa) gaat om Aart Aartsen (*niet: Aalt Aartsen*) die is geboren onder Otterlo op 11-01-1798 als zoon van Elbert Aartsen en Aaltje Jansen.

IVa

Jan Anthonie Aartsen (ook genaamd Aarsen), landbouwer en arbeider, geb. Gelders Veenendaal 01-02-1827, overl. Ede 30 juli 1908, tr. (1) Veenendaal (Ut) 23-04-1851 **Hendrika van Ravenswaaij**, geb. Veenendaal (Ut) 11-06-1826, overl. Ede 10-12-1862, d.v. Hendrik Jansen van Ravenswaaij (landbouwer) en Celia Jans Rensing (dienstmaagd).

Uit dit huwelijk:

1. **Celia**, geb. Veenendaal (Ut) 23-01-1843 (geëcht bij huw. ouders), overl. Veenendaal 06-07-1883, tr. Veenendaal 30-05-1874 **Teunis Robbertsen**, geb. Ede 11-09-1843, landbouwer, overl. Veenendaal 08-03-1912, z.v. Robbert Robbertsen en Willemijntje Veldhuijzen; hij hertr. Hendrikje van Brummelen.
2. **Jannigje**, geb. Gelders Veenendaal 08-04-1851, overl. ald. 21-07-1852. Jan Anthonie Aartsen tr. (2) Ede 10-02-1866 **Hendrika Adriana Kennedie**, geb. Gelders Veenendaal 29-08-1815, overl. Ede 10-01-1879, d.v. Hendrik Willem Doncamsz Kennedy en Aaltje Jans van Schoonhoven, wed. v. Dirk Hendriksz van Eede.

IIIb

Aalt Aartsen, geb. Kootwijkerbroek 10-12-1803, ged. Kootwijk 18-12-1803, heetmaaier, dagloner, overl. Otterlo 23-04-1862, tr. Ede 12-06-1847 **Aalbertje Hendrikse**, geb. Otterlo 16-12-1829, overl. ald. 29-09-1908, d.v. Hermen Hendrikse, *dagloner* en Hermina Pluim; *zij hertr. Johannes Antonie Onderstal*
Uit dit huwelijk:

1. **Maartje**, geb. Otterlo 25-08-1847
2. **Willemijntje**, geb. Otterlo 08-02-1849
3. **Marten**, geb. Otterlo 19-01-1851
4. **Hendrikje**, geb. Otterlo 15-02-1853
5. **Elbert**, geb. Otterlo 01-12-1854
6. **Jan**, geb. Otterlo 28-01-1857
7. **Aalt**, geb. Otterlo 23-04-1862

Tak IIIa is in 1919 in manlijke lijn uitgestorven.

Tak IIIb = III in VG 2015-2, blz. 10, zie aldaar.

Er kan verwarring ontstaan over de geboorteplaats van Aalt Aartsen (IIIb). Zowel de huwelijks- als de overlijdensakte geven namelijk Otterlo als geboorteplaats. Blijkbaar is bij zijn huwelijk de verkeerde doopceel gelicht, namelijk die van zijn jong gestorven broer Aalt, die wel te Otterlo was gedoopt. Het doopboek van Kootwijk is blijkbaar niet geraadpleegd, wellicht omdat de comparant ook zelf in de veronderstelling was dat hij te Otterlo was gedoopt.

Aanleveren van artikelen

De redactie streeft naar meer uniformiteit van het blad. Dit verhoogt de leesbaarheid van het blad. Hier vermelden wij de richtlijnen.

In de kop: Titel, naam auteur, VVG lidnummer, adres, telefoonnummer, email-adres. Gebruik de volgende afkortingen: ged., geb., bel., tr., otr., get., overl., begr., z.v., d.v.

De namen van de kinderen uit een huwelijk zonder familienaam, tenzij afwijkend van die van de vader, of als de duidelijkheid dat vereist.

Bijvoorbeeld:

I.

Hendrik Jansen Viets, ged. Vaassen 13-02-1789, boerenarbeider, overl. Emst 23-07-1840, tr. Epe 14-06-1823 **Janna Rijwiel**, geb. Oene 14-04-1801, overl. Oene 03-06-1869.

Uit dit huwelijk:

1. **Jan**, geb. Emst 15-07-1824, volgt IIa.
2. **Aaltje**, geb. Emst 18-08- 1826, overl. Oldebroek 19-09-1900, tr. Emst 20-05-1850 **Egbert Naafjes**, geb. Oldebroek 24-11-1824, schapenhoeder, overl. Oldebroek 22-02-1890, z. v. Rudolf Naafjes en Alida Kettingkast.
3. **Boris**, geb. Emst 22-02-1829, rijwielhersteller, overl. Apeldoorn 19-06-1870 (ongetrouwd).
4. **Joris**, geb. Emst 15-05-1832, volgt IIb.

Een publicatie dient in beginsel 70% Veluws te zijn. Dit scheidt ruimte om de emigratiegeschiedenis van Veluwse families dan wel takken van Veluwse families, die uitgewaaid zijn naar grensgebieden van de Veluwe te publiceren.

Langere artikelen kunnen in 2 delen worden gepubliceerd. Lever het artikel aan als tekstbestand, bij voorkeur Word. Bij problemen: neem contact op met de redactie.

Graag bij artikelen ook illustraties bijvoegen. Foto's: voldoende scherp, scans bij voorkeur als jpg-bestand, niet elektronisch verkleind. Anders origineel inzenden; dit wordt zo snel mogelijk geretourneerd aan inzender. Geen fotokopie; de kwaliteit van een fotokopie is onvoldoende.

Wees voorzichtig met publicatie van gegevens van levende personen. In verband met privacy is toestemming van de betrokkenen wenselijk.

De inhoud van ingezonden ondertekende stukken valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Ingezonden artikelen kunnen door de redactie worden aangepast. Ook over plaatsing daarvan in ons blad wordt door de redactie beslist. Bij overname van gegevens uit Veluwse Geslachten wordt men verzocht de bron te vermelden. Voor overname van complete artikelen, of delen daarvan, is de toestemming van de redactie nodig. Correspondentie aan het redactieadres, bij voorkeur per email: redactie@veluwsegelachten.nl De redactie reageert altijd na inzending van een artikel. De tijd tussen datum van inzending en het uitkomen van het nummer met het artikel varieert van 3 tot 12 maanden, afhankelijk van het aanbod en de benodigde aanpassingen.

Bestuur

Cees de Jong	voorzitter	De Heusplein 17, 3772 DB Barneveld voorzitter@veluwsegeslachten.nl 06-52222758
Dick van de Heg	secretaris	De Cotelaeer 34, 3772 BP Barneveld 0342-414235 secretaris@veluwsegeslachten.nl
Co Janssen	penningmeester	penningmeester@veluwsegeslachten.nl Graaf van Lijndenlaan 59, 3771 JB Barneveld 0342-491931
Henry van den Brand	lid	hvandenbrand@kliksafe.nl
Frits Smit	lid	Haagwinde 77, 1391 XX Abcoude f.smit@veluwsegeslachten.nl

Redactie

Jan F. van der Wal	eindredacteur	redactie@veluwsegeslachten.nl Dunolaan 5, 6869 VB Heveadorp jfdwal@wxs.nl 026-3335128
Hein Hamer	lid	h.j.hamer@freeler.nl

Website

Carel Plantagie	webmaster	Klokstraat 50, 7315 HP Apeldoorn cplantagie@yahoo.com
-----------------	-----------	--

Bibliotheek

Peter van den Born	bibliothecaris	Putterweg 33-1, 3886 PB Garderen pvandenborn@planet.nl 0577-461582
Bezoekadres studiezaal		Raadhuisplein 2, 3771 ER Barneveld

Digitale nieuwsbrief

Wulfert Hop	lid	Fluitekruidweg 10, 1508 AJ Zaandam hop.wulfert@hetnet.nl
Peter van den Born	lid	zie boven
Tijs van den Brink	lid	Rozenstraat 39, 3772 JH Barneveld t.brink1@upcmail.nl.

Ere wie ere toekomt

Anton Zeven	Erevoorzitter
Evert de Jonge	Erelid
Tijs van den Brink	Erelid
Paul Bouw	Erelid
Ben van den Enk	Erelid
Albert Veldhuis	Erelid